

safejournalists.net

BOSNA I HERCEGOVINA Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara 2021.

**BOSNA I
HERCEGOVINA
Indikatori nivoa
medijskih sloboda
i sigurnosti
novinara 2021.**

**Autorica
Maja Radević**

Naslov u originalu

Bosna i Hercegovina – Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara 2021.

Izdavač

Udruženje/Udruga “BH novinari”
Sarajevo, 2022

Autorica

Maja Radević

Lektorica

Amela Šehović

Recenzentica

Prof. dr. Lejla Turčilo

Tiraž

50

Dizajn

comma.rs

Ova publikacija je nastala uz finansijsku podršku Evropske unije i Balkanskog fonda za demokratiju, projekta njemačkog Marshall fonda Sjedinjenih Država i norveškog Ministarstva vanjskih poslova. Njen sadržaj je isključiva odgovornost autora i ne odražava nužno stavove Evropske unije i norveškog Ministarstva vanjskih poslova, Balkanskog fonda za demokratiju, njemačkog Marshall fonda Sjedinjenih Država ili njihovih partnera.

 Norway

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy

A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

UVOD			
A Pravna zaštita			
A1 Pravne garancije za slobodu medija i novinara i njihova primjena u praksi			
A2 Efekti zakona o kleveti na novinare			
A3 Pravna zaštita političkog pluralizma u medijima			
A4 Sloboda rada i udruživanja novinara – pravne garancije i praksa			
A5 Pravna zaštita novinarskih izvora			
A6 Zaštita prava na pristup informacijama			
B Položaj novinara u redakcijama			
B1 Ekonomska ograničenja slobode novinara			
B2 Urednička nezavisnost u privatnim medijima			
	7	B3 Urednička nezavisnost u javnim servisima/emiterima	19
	9	B4 Urednička nezavisnost u neprofitnim organizacijama	20
	9	B5 Sloboda novinara u procesu proizvodnje vijesti	21
	12	B6 Ekonomski položaj novinarki	21
	13		
		C Sigurnost novinara/ki	23
	14	C1 Statistika sigurnosti i nekažnjavanja	23
	15	C2 Postupanje državnih institucija i političkih aktera u vezi sa zaštitom novinara	26
	15	C3 Postupanje krivičnog i građanskog pravosuđa u vezi s prijetnjama i nasiljem nad novinarima	27
	17		
		Zaključci i preporuke	31

Pregled i opseg projekta

Udruženja novinara iz zemalja Zapadnog Balkana, uz pomoć Evropske komisije,¹ uspostavila su zajedničku platformu [Safejournalists.net](https://www.safejournalists.net) da bi pratila promjene u zakonodavstvu njihovih zemalja ali i u praksi, kao i da bi se uključila u različitim zagovaračkim aktivnostima u cilju unapređenja političkog, zakonodavnog i institucionalnog okruženja u kojem novinari i mediji rade. Počevši od 2020. godine, članovi platforme vrše monitoring situacije u sedam zemalja (Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Sjeverna Makedonija, Crna Gora, Kosovo² i Srbija). Svake godine vrši se procjena stanja, na osnovu standardizovane metodologije za prikupljanje i analizu podataka³, dok je fokus zagovaračkog istraživanja na promjenama u tradicionalnom i online medijskom okruženju u Zapadnom Balkanu.

-
- 1 U decembru 2019. godine, Evropska komisija odobrila je trogodišnji projekt [Safejournalists.net](https://www.safejournalists.net), sa ciljem jačanja nacionalnih novinarskih organizacija u zemljama Zapadnog Balkana da postanu efektivni i odgovorni nezavisni akteri u zagovaranju primjene standarda EU u oblasti medijskih sloboda, sa dugoročnim ciljem unapređenja prava građana na informisani izbor. Ova akcija predstavlja unapređenje prethodnog projekta (Regionalna platforma za zagovaranje slobode medija i sigurnost novinara Zapadnog Balkana) i zasnovana je na znanju i iskustvu stečenom u periodu 2016–2018. Projekt je podržan preko Programa za pomoć civilnom društvu i medijima 2020–2022, Podrška regionalnim tematskim mrežama organizacija civilnog društva.*
 - 2 Ovo ime je dato bez prejudiciranja u odnosu na status i u skladu sa Rezolucijom 1244 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija i u skladu sa mišljenjem Tribunala o Deklaraciji i nezavisnosti Kosova.*
 - 3 Prvo izdanje istraživačke metodologije za ovaj projekt zagovaračkog istraživanja razvijeno je 2016. godine i prilagođavano tokom godina kako bi oslikavalo situaciju u zemljama Zapadnog Balkana. Zagovaračko istraživanje razvili su i koordinisali Snežana Tpevska i Igor Micevski, istraživači sa Instituta za istraživanje društvenog razvoja RESIS iz Sjeverne Makedonije (www.resis.mk).*

Metodološka napomena

Metodologija istraživanja obuhvata tri grupe indikatora razvijenih na osnovu sistematske analize različitih vodiča koje su izdale relevantne međunarodne organizacije.⁴ Tokom protekle četiri godine prvobitno razvijeni indikatori testirani su i usavršavani kako bi se bavili karakterističkim društveno-političkim kontekstom u ovom regionu i odrazili specifične potrebe i interese novinara u sedam zemalja.

Za prikupljanje i analizu podataka korišten je niz različitih istraživačkih metoda kako bi se odgovorilo na indikativna pitanja vezana za svaki posebni indikator:

- pregled studija, analiza izvještaja o istraživanju, dokumenata o politikama, strategija i drugih dokumenata;
- kvalitativna analiza pravnih propisa;
- prikupljanje i analiza informacija objavljenih na web-stranicama javnih institucija i drugih organizacija i tijela;
- prikupljanje i analiza saopćenja za javnost, obavještenja i drugih informacija koje objavljuju profesionalne organizacije;
- sekundarni podaci prikupljeni od udruženja novinara i sindikata;
- dubinski intervjui sa ekspertima, novinarima i donosiocima odluka;
- fokus grupe sa novinarima;
- ankete sa novinarima (u nekim zemljama).

Na nacionalnom nivou, novinarska udruženja i sindikat imenovali su nacionalne istraživače kako bi prikupili podatke i napisali narativne izvještaje, koje su potom pregledali imenovani eksperti i glavni istraživač za svaku zemlju. U Bosni i Hercegovini, Udruženje/udruga "BH novinari" imenovalo je Maju Radević kao nacionalnu istraživačicu, dok je prof. dr. Lejla Turčilo kao medijska ekspertica izabrana da izvrši recenziju izvještaja.

Tabela 1: Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara

A. Pravna zaštita	B. Položaj novinara u re-dakcijama	C. Sigurnost novinara
A.1. Zakonske garancije za slobodu medija i njihovo provođenje u praksi	B.1. Ekonomska ograničenja u radu novinara	C.1. Statistika napada na novinare i nekažnjivost istih
A.2. Efekt zakona o kleveti na no-vinare	B.2. Nezavisnost novinara u privat-nim medijima	C.2. Ponašanje državnih institucija i političkih aktera u vezi sa zaštitom novinara
A.3. Zaštita političkog pluralizma u medijima	B.3. Nezavisnost novinara u javnom servisu	C.3. Odnos pravosudnog sistema u vezi s prijetnjama i aktima nasilja nad novinarima
A.4. Sloboda rada i udruživanja novinara	B.4. Nezavisnost novinara u nepro-fitnom sektoru	
A.5. Zaštita novinarskih izvora	B.5. Sloboda novinara u procesu pripreme vijesti	
A.6. Pravo na pristup informacijama	B.6. Položaj žena u novinarstvu	

⁴ Prilikom razvijanja specifičnog istraživačkog pristupa za zemlje Zapadnog Balkana, sljedeći dokumenti su uzeti u razmatranje: Vijeće Evrope: "Indikatori za medije u demokratiji"; UNESCO: "Indikatori medijskog razvoja (MDI)"; Indikatori sigurnosti novinara: "Nacionalni nivo"; USAID-IREX: "Indeks medijske održivosti"; Freedom House: "Istraživanje slobode štampe/medija"; BBC World Service Trust: "Afrčka inicijativa za razvoj medija"; Komitet za zaštitu novinara: "Nasilje nad novinarima"; Reporterji bez granica: "Svjetski indeks slobode medija".

Lista skraćenica

RAK	Regulatorna agencija za komunikacije
BHRT	Bosanskohercegovačka radio-televizija
CIK BiH	Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine
RTRS	Radio-televizija Republike Srpske
FTV	Federalna radio-televizija
AEM	Asocijacija elektronskih medija
FPN	Fakultet političkih nauka
BIRN BiH	Balkanska istraživačka mreža BiH
EU	Evropska unija

Bosna i Hercegovina je, prema ocjenama brojnih analitičara⁵, tokom 2021. godine prolazila kroz najveću političku krizu od početka 90-ih godina do danas. Nakon što je tadašnji visoki predstavnik međunarodne zajednice Valentin Inzko u julu nametnuo izmjene Krivičnog zakona BiH kojima se zabranjuje negiranje genocida i veličanje ratnih zločinaca, politički predstavnici entiteta Republika Srpska, predvođeni predsjednikom tamošnje vladajuće partije SNSD i članom Predsjedništva BiH iz reda srpskog naroda Miloradom Dodikom, pokrenuli su pitanje vraćanja nadležnosti i institucija koje su do sada bile na nivou države na entitetski nivo, što je izazvalo duboku političku krizu, uključujući blokadu rada državnog parlamenta.⁶ Sve su glasnije bile najave o otcjepljenju entiteta Republike Srpske od BiH, čime bi se u potpunosti urušio postojeći ustavni poredak zasnovan na Dejtonskom mirovnom sporazumu. Slušajući “zapaljive” izjave političara iz svih dijelova BiH, brojni građani strahovali su od novih oružanih sukoba. Istovremeno, ekonomska kriza izazvana pandemijom koronavirusa sve se više produbljivala i značajno su porasle cijene osnovnih životnih namirnica.

Položaj novinara i medija u takvom ambijentu pratili su brojni problemi – zabilježen je veliki broj prijava Liniji za pomoć novinarima o zabrani pristupa informacijama i netransparentnom tretmanu novinara i medija od strane političara i predstavnika institucija. Kada je riječ o fizičkim napadima i prijetnjama, njih je registrovano manje nego u prethodnom periodu, dok su paralelno politički pritisci i pokušaji cenzure bili sve češći, di-

5 24sata, “Analitičari: Milorad Dodik vodi politički, ne ratni konflikt u BiH”. Pristupljeno na 12.11.2021. <https://bit.ly/3JxXnPM>

6 SlobodnaEvropa, “Zastupnici iz Republike Srpske počeli blokadu Parlamenta BiH”. Pristupljeno na 12.11.2021. <https://bit.ly/3O3Jts4>

rekniji i izraženiji. Političari su bili veoma aktivni u pokušajima da kontrolišu uređivačke politike i kreiraju medijske sadržaje. Zabrinjavajuće je što se sve manje govorilo o javnom ugledu medija i očuvanju njihove nezavisnosti i stekao se utisak da su se mnogi novinari, vlasnici i urednici medija "pomirili" s političkim utjecajima i pritiscima. Posebno je zabrinjavajuće što su neki od najviših političkih i pravosudnih zvaničnika u zemlji, ali i regionu, otvoreno targetirali i vršili pritisak na pojedine novinare i medije. Pritisci političkih predstavnika i pravosudnih institucija učinili su da se novinari osjećaju vrlo nesigurno i ugroženo i dugoročno imaju još ozbiljnije posljedice po slobodu medija od fizičkih i verbalnih napada i prijetnji.⁷

Prema Svjetskom indeksu slobode medija, koji su objavili Reporteri bez granica (RSF), Bosna i Hercegovina je u 2021. godini na 58. mjestu sa indeksom 28,34, jednako kao i godinu ranije. U izvještaju RSF-a za BiH posebno je istaknut politički utjecaj na medije, odnosno nastavak "manipulacije medijima u političke svrhe, posebno u javnim emiterima, ali i u onima u privatnom vlasništvu (pogotovo u online medijima)".⁸ U Izvještaju Evropske komisije za 2021. naglašena je ozbiljna zabrinutost zbog političkog pritiska, zastrašivanja i prijetnji novinarima u BiH: "Visokopozicionirani političari pribjegli su javnim napadima i omalovažavajućim primjedbama na račun novinara, analitičara i medijskih radnika, posebno žena. Vlasti nastavljaju umanjivati ovo pitanje, a javne institucije ne prikupljaju podatke o prijetnjama i napadima na novinare i medijske radnike."⁹

Brojni mediji u BiH i dalje se bore sa ekonomskim posljedicama pandemije koronavirusa. Pandemija je značajno smanjila prihode od oglašavanja i povećala troškove proizvodnje sadržaja. Javnim emiterima umanjen je priliv prihoda od pretplate, a komercijalni mediji suočeni su s manjkom novca na tržištu. Procjene su da su se prihodi medija koji su u privatnom vlasništvu tokom pandemije smanjili i do 80%.¹⁰

Medijska slika nije mnogo izmijenjena u usporedbi s prethodnom godinom. Prema podacima Regulatorne agencije za komunikacije (RAK), u BiH su registrovane ukupno 43 televizije i 143 radiostanice, emitovane putem zemaljske radiodifuzije, tri javna RTV-servisa i 53 nosioca dozvola za emitovanje putem drugih komunikacijskih mreža. Prema podacima Vijeća za štampu i online medije BiH, postoji devet dnevnih novina, 189 magazina (sedmičnih, mjesečnih ili periodičnih), te osam novinskih agencija. I dalje ne postoji registar online medija, pa tako nije poznat njihov tačan broj. Istraživači su mapirali najmanje 615 aktivnih medijskih portala u BiH¹¹, a pretpostavlja se da ih ima i do 2.000. Evidentiranje tačnog broja medija, posebno kada je riječ o web-portalima, dodatno otežava činjenica da ne postoji zakonska obaveza registracije i prijave vlasništva, odnosno javno istaknutog impresuma medija. Istraživanja pokazuju da u BiH trenutno postoji najmanje 270 web-portala bez impresuma koji objavljuju informativne medijske sadržaje.¹²

U odnosu na vlasništvo i izvore prihoda, postoje tri vrste medija: privatni, s većinskim komercijalnim prihodima, javni RTV-sistem i lokalne radio i TV-stanice, finansirane novcem iz budžeta kantona i općina. Javni radiotelevizijski sistem čine Radio-televizija Bosne i Hercegovine (RTVBiH), Radio-televizija Federacije BiH (RTVFBiH) te Radio-televizija Republike Srpske (RTRS), koje se finansiraju putem RTV-pretplate i marketinga. Vlade entiteta javnim sredstvima finansiraju dvije novinske agencije – FENA-u i SRNA-u. Jedan broj online medija djeluje u okviru nevladinih organizacija i finansira se iz međunarodnih fondova.¹³

7 SlobodnaEvropa, "Posao medijskih radnika u BiH teži tokom pandemije". Pristupljeno na 24.12.2021. <https://bit.ly/37F7CnY>

8 BH novinari, "Reporter bez granica: Politička manipulacija nad medijima u BiH, istraživačko novinarstvo daje nadu". Pristupljeno na 24.12.2021. <https://bit.ly/3E7TKPC>

9 European Commision, "Bosnia and Herzegovina Report 2021". Pristupljeno na 24.12.2021. https://ec.europa.eu/neighborhood-enlargement/bosnia-and-herzegovina-report-2021_en

10 DW, "Koliko su privatni mediji u BiH 'zaraženi' koronom?". Pristupljeno na 24.12.2021. <https://bit.ly/3E4rY6k>

11 Enes Osmančević, Mirza Mehmedović, Adis Šušnjar, Lejla Ilić Osmančević, "Mapiranje medijskih web portala u BiH", CPCD, Sarajevo, 2021. Pristupljeno na 12.11.2021. https://civilnodrustvo.ba/wp-content/uploads/2021/06/Istrazivanje_Mapiranje-medijskih-web-portala-u-BiH-1-compressed.pdf

12 SlobodnaEvropa, "U BiH 270 portala bez imena vlasnika, urednika i novinara". Pristupljeno na 12.11.2021. <https://bit.ly/3uwWSRA>

13 BH novinari, "Indikator nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara u BiH 2020." <https://bit.ly/3xm8wRb>

A1 Pravne garancije za slobodu medija i novinara i njihova primjena u praksi

Da li je garantovano pravo na slobodu izražavanja i informacija? Obuhvaća li i pristup internetu? Da li se pravne garancije primjenjuju u praksi?

Iako se medijski i pravni eksperti slažu u ocjeni da BiH generalno ima kvalitetne zakone koji garantuju medijske slobode i sigurnost novinara, uključujući i slobodu izražavanja na internetu, a koji su najvećim dijelom usklađeni sa standardima EU, problem i dalje ostaje njihova neefikasna primjena, kao i različite sudske prakse i standardi u bosanskohercegovačkim entitetima i Brčko distriktu.

Da li je medijsko i drugo zakonodavstvo važno za novinare razvijeno u transparentnom i inkluzivnom procesu uz konsultacije sa relevantnim profesionalnim udruženjima?

Tokom 2021. pokrenuto je nekoliko inicijativa za izmjene zakona koji se odnose na rad medija i novinara/ki. U Nacrtu Inicijative za izmjene i dopune Izbornog zakona, u Poglavlju 16, koje se odnosi na medije, prvi put se u zakon uvode online mediji, društvene mreže i mobilne aplikacije, preciznije definiše govor mržnje, te dopunjavaju odred-

be o slučajevima u kojima elektronski mediji mogu odbiti objavljivanje političkog oglašavanja.¹⁴

Ministarstvo pravde BiH kreiralo je Prednacrta Zakona o slobodi pristupa informacijama na nivou institucija BiH, koji sadrži niz izmjena u odnosu na postojeće zakonsko rješenje. Neka od predloženih rješenja, poput proaktivne objave informacija i formiranja centralnog portala za njihovu objavu, ocijenjena su pozitivnim. Međutim, predstavnici medija i civilnog sektora imaju brojne primjedbe na Prednacrta, posebno na predloženo proširenje ograničenja u pristupu informacijama i duže rokove za postupanje po zahtjevima, te su zatražili od Ministarstva pravde da Prednacrta povuče na doradu i uskladi predložena rješenja sa međunarodnim standardima.¹⁵ Također, nisu napravljene nikakvi pomaci u vezi sa inicijativom za izmjene Zakona o zaštiti od klevete, koja je usvojena u Parlamentarnoj skupštini BiH 2020. godine.¹⁶

U 2021. nije bilo izmjena krivičnih zakona kojima bi se procesuiranje odgovornih za prijetnje i napade na novinare učinilo efikasnijim. Ponovljene su kritike Evropske komisije zbog neusklađenosti pravnog okvira iz oblasti medija sa međunarodnim i evropskim standardima.¹⁷

Da li je bilo pokušaja državnih vlasti da nametnu licenciranje ili druge striktno zahtjeve za osnivanje štampanih i online medija? Da li ti zahtjevi prevazilaze puku registraciju firmi i poreza? Da li je bilo pokušaja vlasti da ograniče pravo na pristup internetu ili da blokiraju ili filtriraju internetski sadržaj?

U 2021. nisu zabilježeni pokušaji vlasti da nametnu licenciranje ili druge striktno zahtjeve za osnivanje štampanih i online medija, kao ni da ograniče pravo na pristup internetu. U medijskoj zajednici, kao i u nevladinim organizacijama i regulatornim tijelima, sve češće se kao tema nameće potreba sprečavanja i efikasnijeg sankcionisanja govora mržnje – kako onog usmjerenog prema novinarima i medijima, tako i općenito u komentarima na online portalima i društvenim mrežama. U Specijalnom izvještaju o govoru mržnje, koji su objavili ombudsmeni za ljudska prava BiH, navodi se da u BiH postoji snažan zakonodavni i institucionalni okvir za borbu protiv govora mržnje, ali da je, sa druge strane, stepen sankcionisa-

nih incidenata koji uključuju govor mržnje na veoma niskom nivou.¹⁸

Medijski i pravni eksperti, kao i pojedini predstavnici vlasti smatraju kako su postojeće zakonske odredbe o tome šta se podrazumijeva pod govorom mržnje nejasno definisane, te da je potrebno donijeti posebne zakone o zabrani govora mržnje kako bi se ova pojava spriječila, a ne samo “liječile” njene posljedice. Posebno je aktuelno pitanje regulacije sadržaja za koje se smatra da spadaju u govor mržnje na Facebooku i drugim društvenim mrežama. Međutim, uprkos zvaničnim inicijativama i prijedlozima u parlamentima, još uvijek nema političke volje za donošenje posebnog zakona o zabrani govora mržnje.¹⁹

A1.1 Među slučajevima koji su u 2021. privukli najveću pažnju bosanskohercegovačke javnosti bilo je hapšenje i pokretanje istrage protiv [Jasmina Mulahusića](#), državljanina Luksemburga, zbog krivičnog djela širenja nacionalne, vjerske i rasne netrpeljivosti. Na svojim Facebook profilima Mulahusić svakodnevno objavljuje postove u kojima širi mržnju i netrpeljivost protiv brojnih novinara/ki i medija. Nakon što su novinari reagovali podnošenjem krivičnih prijava, Tužilaštvo BiH pokrenulo je istragu protiv Mulahusića, koja još uvijek traje. U međuvremenu je Sud BiH [odbio prijedlog](#) za određivanje pritvora Mulahusiću i pustio ga na slobodu, ne određivši mu nikakve mjere zabrane. Nakon izlaska iz pritvora, Mulahusić je nastavio sa hajkom i “prozivanjem” novinara na Facebooku, iako su mu u decembru 2021, na zahtjev istražnih organa, blokirana četiri Facebook profila.

Tokom 2021. godine, Vijeće za štampu i online medije u BiH zaprimilo je 509 žalbi na govor mržnje – od toga, čak 505 žalbi se odnosilo na komentare posjetilaca internetskih portala.²⁰

A1.2 Krajem godine Vijeće je usvojilo [izmjene Kodeksa za štampane i online medije BiH](#), kojima se znatno povećava odgovornost izdavača/urednika za ukupan sadržaj objavljen na portalima, uključujući komentare čitalaca. Izmijenjeni Kodeks, između ostalog, propisuje da su [urednici i izdavači online medija](#) dužni ukloniti korisničke komentare koji predstavljaju govor mržnje, poticanje na nasilje, huškanje, netrpeljivost, vrijeđanje, prijetnje i svaki drugi oblik neprimjerene i društveno neprihvatljive komunikacije. Zbog neslaganja sa izmjenama u Kodeksu, pojedini online mediji zatražili su

14 Paragraf, “CIK BiH predložio izmjene i dopune Izbornog zakona BiH”. Pristupljeno na 24.12.2021. <https://bit.ly/37FbRzU>

15 Selma Učanbarlić, “Zakon o slobodi pristupa informacijama u BiH”, August 2021. Pristupljeno na 21.12.2021. https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2021/09/Analiza_ZoSPI-FINAL.pdf

16 BH novinari, “Političari moraju prihvatiti kritiku u medijima kao dio slobode izražavanja, a ne kao klevetu”. Pristupljeno na 24.12.2021. <https://bit.ly/3rjSpVh>

17 European Commission, “Bosnia and Herzegovina Report 2021”. Pristupljeno na 24.12.2021. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/bosnia-and-herzegovina-report-2021_en

18 Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH, “Specijalni izvještaj o govoru mržnje u BiH”, Banja Luka, Juli 2021. Pristupljeno na 28.12.2021. <https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obudsmen-doc2021111511252845bos.pdf>

19 Damir Marjanović, delegat u Domu naroda Parlamenta FBiH, intervjuisala Maja Radević, 11.6.2021.

20 Podaci sa stranice Vijeća za štampu i online medije u BiH. Pristupljeno na 11.12.2022. <https://www.vzs.ba/>

brisanje iz članstva Vijeća – među njima je i najčitaniji portal Klix.ba.

**Obavlja li regulatorno tijelo svoje funkcije na nezavisan i nediskriminatoran način?
Da li se izdavanje dozvola i drugi propisi za emitovanje provode na fer i neutralan način?**

Regulatornoj agenciji za komunikacije (RAK) i dalje nedostaje puna politička i finansijska nezavisnost. Postupak imenovanja uprave RAK-a potrebno je revidirati kako bi se poboljšala percepcija javnosti o ovoj instituciji kao o neutralnom i nezavisnom tijelu.

A1.3 U septembru 2021. RAKBiH je izdao nalog za gašenje pojedinih TV-predajnika shodno provođenju odluke o gašenju analognog TV-signalu u BiH, što je izazvalo negodovanje nekih TV-stanica, koje su tvrdile da je takva [odluka politička](#). Ne stišavaju se [kritike](#) zbog imenovanja Draška Milinovića za direktora RAK-a – Milinović je bivši direktor javnog servisa RTRS-a i spekuliralo se da je blizak partiji SNSD i njenom lideru Miloradu Dodiku, srpskom članu Predsjedništva BiH.

Da li se zakonske odredbe o državnom oglašavanju u medijima zloupotrebljavaju zbog političkog utjecaja na uređivačku politiku? Da li je raspodjela državnih sredstava transparentna, poštena i nediskriminatorna?

U 2021. nisu napravljeni nikakvi pomoci sa ciljem usvajanja zakona o transparentnosti vlasništva nad medijima, kao ni zakona o oglašavanju i kriterijima za raspodjelu subvencija.²¹ Javnosti uglavnom nisu dostupni podaci o iznosima koji se dodjeljuju medijima iz budžeta, a kriteriji dodjele tog novca nisu jasno definisani.

Procjenjuje se da institucije vlasti na svim nivoima u BiH godišnje troše oko 30 miliona KM na medije. Istraživanje Centra za razvoj medija i analize (CRMA) pokazalo je da se na objavljivanje oglasa, javnih poziva i tendera godišnje troši oko 1,5 milion KM, dok se na angažovanje medija koji prate rad organa vlasti i prave druge vrste promocija troši više od pet miliona KM godišnje. Kantoni i općine u Federaciji BiH troše 80% sredstava namijenjenih za medije na direktno finansiranje lokalnih javnih medija, a općinske vlasti u Republici Srpskoj troše oko 60%

tih sredstava na lokalne javne medije. Ostatak novca se ulaže u različite ugovore o promociji i oglašavanju.²²

Koji su mehanizmi za finansiranje medija na jezicima nacionalnih manjina?

U Bosni i Hercegovini nema medija na jezicima nacionalnih manjina. Ne postoji poseban mehanizam finansiranja programa namijenjenih nacionalnim manjinama u okviru javnih medija, čija je zakonska obaveza produkcija sadržaja na jezicima manjina najmanje jednom sedmično.²³

**Da li su autonomija i nezavisnost javnog servisa garantovani i efikasno zaštićeni?
Da li finansijski okvir osigurava njegovu nezavisnost i stabilnost? Da li nadzorno tijelo predstavlja društvo u cjelini?**

Jedan od najvećih problema i dalje je Zakon o javnom RTV-sistemu, koji je neusklađen s propisima na entitetskim nivoima i nastavlja se samo djelomično primjenjivati. Upravni odbori tri javna RTV-servisa su pod političkom kontrolom, a još uvijek nije uspostavljen efikasan model prikupljanja RTV-taksi, zbog čega je finansijska održivost javnih servisa ozbiljno ugrožena.²⁴ Zbog nepovjerenja u javne servise i nezadovoljstva programskim sadržajima, dio građana odbija plaćati RTV-pretplatu. Veliki problem su uzajamna dugovanja – menadžment RTRS-a donio je odluku da se prestane uplaćivati RTV-taksa na zajednički račun BHRT-a, što predstavlja direktno kršenje Zakona o javnom RTV-sistemu.²⁵ Poslovanje BHRT-a je zbog toga ozbiljno ugroženo – trenutno tražuju više od 60 miliona KM od RTRS-a po osnovu naplaćene RTV-takse u Republici Srpskoj, uposlenicima kasne plaće, a bili su primorani otpustiti nekoliko desetina novinara i drugih programskih radnika koji su imali ugovore na određeno.²⁶

Na politizaciju upravnih odbora, koja se negativno reflektuje na uređivačku politiku javnih emitera i za posljedicu ima autocenzuru, ukazano je i u izvještajima Evropske komisije za 2020. i 2021. godinu – ističe se da je neophodno osigurati finansijsku održivost i političku nezavisnost javnih emitera i uskladiti entitetsko zako-

21 Zarfa Hrnjić Kuduzović, "Zajedno ka boljim medijskim zakonima", Udruženje BH novinari: 2021. Pristupljeno na 20.12.2021. <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2021/07/Zajedno-ka-boljim-medijskim-zakonima-analiza-medijske-legislative-u-BiH-sa-preporukama-za-unapredjenje-1.pdf>

22 Media, "Institucije u BiH finansiraju medije sa desetinama miliona maraka godišnje". Pristupljeno na 23.12.2021. <https://bit.ly/3v99hKN>
23 "Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u BiH", čl. 15. i 16.
24 BH novinari, "Uz pripremu novog Zakona o javnim servisima BiH: Još jedna priča za malu djecu". Pristupljeno na 4.12.2021. <https://bit.ly/37AcpHr>
25 BH novinari, "Rukovodstva javnih servisa moraju prestati da rade u interesu politike!". Pristupljeno na 23.12.2021. <https://bit.ly/3E6uvvX>
26 BH novinari, "Novinari su najvažniji kapital BHRT – ne smiju na ulicu". Pristupljeno na 17.2.2022. <https://bit.ly/3LWZbmX>

nodavstvo sa državnim zakonom o sistemu javnog emitovanja.²⁷

A2 Efekti zakona o kleveti na novinare

Da li su odredbe zakona o kleveti stroge i štite li državne službenike? Koji su glavni nedostaci ovih zakona?

Usvajanjem Zakona o zaštiti od klevete na nivou entiteta i Brčko distrikta u periodu od 2001. do 2003. godine, BiH je postala prva država Zapadnog Balkana koja je dekriminalizovala klevetu. Međutim, suprotno očekivanjima, broj tužbi za klevetu protiv novinara, urednika i medija nije se smanjio prvih godina nakon usvajanja zakona, a i danas je taj broj veoma visok. U Izvještaju EK za 2021. navodi se da, uprkos dekriminalizaciji klevete, političari i dalje koriste građanske tužbe za zastrašivanje novinara.

Koliko su tužbi protiv novinara pokrenuli državni zvaničnici i političari u proteklih godinu dana?

Prema registru Linije za pomoć novinarima, u julu 2020. bilo je aktivno 289 tužbi za klevetu protiv novinara i medija.²⁸ Blizu 80% tužbi protiv novinara i medija podnose politički dužnosnici i direktori javnih institucija. Odštetni zahtjevi kreću se uglavnom između pet i deset hiljada KM.²⁹

U kojoj su mjeri sudske odluke protiv novinara politički motivisane? Kakve su kazne izrečene?

Pored samih tužbi, kao novi oblik pritiska, prema mediji ma se učestalo upućuju javne najave tužbi, koje se nikada ne realizuju, ali i zahtjevi za brisanje objavljenih tekstova i uklanjanje drugih medijskih sadržaja, koji prijete da ograniče slobodu medija i narušavaju profesionalni kredibilitet novinara i medija. Ovakve zahtjeve redakcije

medija dobijaju čak i kada objave istinite i provjerene informacije koje štete određenim centrima moći.³⁰

U 2021. godini zabilježena su i dva slučaja SLAPP tužbi sa izuzetno visokim odštetnim zahtjevima te zahtjevima za isplatu tzv. sudskih penala, koji prijete da ugroze finansijski opstanak pojedinih medija. Novinari i urednici ovih medija, kao i novinarska udruženja, smatraju da takve sudske odluke predstavljaju pokušaj gušenja istraživačkog novinarstva i da su politički motivisane.³¹

Da li sudovi prepoznaju uspostavljeni mehanizam samoregulacije? Prihvaćaju li valjanost objavljenog demantija, ispravke ili izvinjenja?

Većina bosanskohercegovačkih sudova uzima u obzir demantije, izvinjenja i ispravke netačnih navoda u medijima kada procesuiraju tužbe za klevetu te rijetko odobrava nematerijalnu štetu u iznosima većim od 5.000 KM (oko 2.500 eura). Radi pravne sigurnosti, medijska zajednica predlaže zakonsko definisanje maksimalnog iznosa nematerijalne štete, dok pravni eksperti traže eventualno uvođenje posebne takse za pokretanje tužbi za klevetu jer značajan broj tužbi bude povučen.³²

Šta novinari misle o zakonu o kleveti? Da li su obeshrabreni da istražuju i pišu kritički?

Inicijativa za izmjene zakona o zaštiti od klevete kojima se predviđaju "strožiji" standardi prihvatljivosti, tolerancije i dokazivanja klevete u slučajevima tužbi javnih ličnosti u odnosu na privatne osobe, koja je usvojena 2020. u Parlamentarnoj skupštini BiH, još uvijek nije prešla u zakonsko rješenje. Najveći nedostatak ostaje neujednačena sudska praksa i nedovoljna primjena prakse Evropskog suda za ljudska prava u dokazivanju klevete. Novinari i njihovi pravni zastupnici često su nezadovoljni izrečenim sankcijama zbog klevete i smatraju ih prestrogim, posebno u smislu izricanja novčanih kazni, a tužbe nerijetko doživljavaju i kao vid političkog pritiska na njihov rad.³³

27 European Commission, "Bosnia and Herzegovina Report 2021". Pristupljeno na 24.12.2021. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/bosnia-and-herzegovina-report-2021_en

28 Media, "U BiH aktivno 289 tužbi za klevetu protiv novinara i medija", Sarajevo: 2020. Pristupljeno na 13.11.2021. <https://bit.ly/3uwvMqg>

29 Mehmed Halilović, "Tužbe za klevetu protiv novinara – sredstvo pritiska na medije", Sarajevo: 2018. Pristupljeno na 12.11.2021. <https://bit.ly/37AenaN>

30 Lejla Turčilo, Prof. Dr. FPN Sarajevo, intervjuisala Maja Radević, 10.11.2021.

31 BH novinari, "Presuda protiv magazina Žurnal direktno ugrožava slobodu i rad istraživačkih medija". Pristupljeno na 12.11.2021. <https://bit.ly/3uFbMl>

32 Biljana Radulović, advokatica Linije za pomoć novinarima, intervjuisala Maja Radević, 15.11.2021.

33 Vildana Džekman, koordinatorica Linije za pomoć novinarima, intervjuisala Maja Radević, 14.11.2021.

A3 Pravna zaštita političkog pluralizma u medijima

Da li je politički pluralizam u medijima regulisan medijskim zakonodavstvom mimo izbornih procesa? Koje su obaveze javnih servisa, a koje privatnih emitera u vezi s političkim pluralizmom mimo izbornih procesa?

Poštovanje pluralizma informacija, te raznovrsnosti političkih, religijskih i drugih ideja dio je entitetskih zakona o javnim RTV-servisima, kao i Zakona o komunikacijama BiH.³⁴ Regulatorni principi emitovanja obuhvaćaju, između ostalog, "zaštitu slobode izražavanja i raznolikosti mišljenja poštujući općeprihvaćene standarde ponašanja, nediskriminacije, pravičnosti, tačnosti i nepristrasnosti". Obaveze privatnih medija u tom smislu mimo izbornih procesa nisu dovoljno zakonski regulisane.

Da li je regulatorno tijelo dužno nadzirati i štiti politički pluralizam izvan izbornih procesa? Koje su zakonske obaveze medija tokom predizbornih kampanja? Koje tijelo vrši monitoring nad elektronskim i štampanim medijima?

Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) obavezna je da vodi računa o poštivanju političkog pluralizma u elektronskim medijima tokom cijele godine, ali monitoring se vrši uglavnom samo tokom predizbornih kampanja. Djelatnost javnih i privatnih medija tokom izborne kampanje regulisana je Izbornim zakonom BiH, no manjkavost ovog zakona je u tome što se njegove odredbe većinom odnose na elektronske medije i manjim dijelom na štampane, dok online mediji ne podliježu zakonskim odredbama. Poštivanje profesionalnih standarda u štampanim i online medijima prati Vijeće za štampu i online medije u BiH, koje je samoregulacijsko tijelo.³⁵ Međutim, monitoring medija u predizbornom periodu najčešće rade nevladine organizacije.

Imaju li političke stranke i kandidati pošten i jednak pristup medijima izvan izbornih procesa?

Javni servisi, a posebno lokalni mediji, svoje sadržaje uglavnom zasnivaju na malom broju izvora i sagovornika za pojedine teme i rijetko se mogu čuti suprotstavljeno

na mišljenja. U pogledu pluralizma stavova i ispunjavanja javnog interesa najlošije stoje web-portali, a većina medija neselektivno prenosi stavove zvaničnika te saopćenja iz institucija vlasti.³⁶

Imaju li političke stranke i kandidati fer i jednak pristup medijima tokom predizbornih kampanja?

Analize medijskog izvještavanja tokom predizbornih kampanja ukazuju na brojna kršenja zakonskih odredbi, posebno u online medijima³⁷. Istraživanja pokazuju da je u medijskom prostoru uglavnom veća zastupljenost kandidata koji nisu nosioci javnih funkcija u odnosu na izabrane zvaničnike, dok su znatno manje zastupljeni kandidati novih političkih opcija i stranaka.

Monitoring izborne kampanje Lokalnih izbora 2020. godine, koji je proveo Transparency International BiH, pokazao je nedostatke Izbornog zakona i Zakona o finansiranju političkih partija kada je riječ o zabrani upotrebe javnih funkcija i javnih institucija za promociju tokom izborne kampanje, zbog čega je neophodno uvesti mehanizme za sprečavanje zloupotrebe javnih sredstava, javnih funkcija i javnih institucija tokom izbornih kampanja.³⁸

U junu 2021. Centralna izborna komisija BiH (CIK) objavila je nacrt Inicijative za izmjene i dopune Izbornog zakona BiH³⁹, u kojem se prvi put spominju online mediji i njihove obaveze. U članu 16. ovog Nacrta se CIK ovlašćuje da provede postupak utvrđivanja odgovornosti političkih subjekata za iznošenje lažnih informacija putem elektronskih medija i interneta. Predviđeno je, između ostalog, da su "mediji dužni javno objaviti i učiniti transparentnim informacije o vlasništvu nad medijima", te da "novinari, odnosno voditelji tokom izbornog perioda ne smiju iznositi svoju stranačku pripadnost, odnosno naklonost". Znatno je proširen i dio Zakona koji se odnosi na prava medija da odbiju objavu plaćenog političkog oglašavanja.

Nacrtom je predviđena i dodatna obaveza javnim RTV-servisima koja podrazumijeva da se kandidatkinjama za

34 "Zakon o komunikacijama BiH", član 4. <https://bit.ly/3ri7vFP>

35 Maja Radević, "BiH: Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara 2019" <https://safejournalists.net/wp-content/uploads/2020/12/BiH-BiH-2019.pdf>

36 Udruženje BH novinari, "Monitoring sadržaja lokalnih medija u BiH, pripremila prof. dr. Lejla Turčilo", Sarajevo: Oktobar 2020. <https://bit.ly/3E6JOWI>

37 BH novinari i Koalicija Pod lupom, "Monitoring izvještavanja medija u predizbornoj kampanji za Opće izbore 2018.". Pristupljeno na 23.12.2021. <https://bit.ly/3iZTaYI>

38 Transparency International BiH, "Monitoring izborne kampanje Lokalnih izbora 2020.". Pristupljeno na 23.12.2021. <https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2021/05/TIBiH-Monitoring-Izborne-Kampanje-2020-WEB-FIN.pdf>

39 "Nacrt Inicijative za donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine". Pristupljeno na 23.12.2021. https://www.izbori.ba/Documents/2021/09/IZ_izmjene_dopune-bos.pdf

izbore na svim nivoima vlasti omogućiti besplatno predstavljanje političkog programa u trajanju od 30 minuta u toku izborne kampanje. Namjera predlagača je većom medijskom zastupljenošću olakšati ženama političko napredovanje, kao i doprinijeti uključivanju tema u vezi sa ravnopravnošću spolova u programe političkih subjekata. Do kraja 2021. ovaj nacrt nije ušao u parlamentarne procedure.

A4 Sloboda rada i udruživanja novinara – pravne garancije i praksa

Moraju li novinari imati licence za rad od države? Da li je bilo pokušaja u proteklih godinu dana da država uvede takve licence?

Novinarke i novinari u Bosni i Hercegovini ne moraju imati licence za rad od države i u 2021. godini nisu zabilježeni pokušaji uvođenja takvih licenci. U većini medijskih prilika zapošljavanja od novinara se zahtijeva visoka stručna sprema, odnosno završen studij žurnalistike ili drugi fakultet društvenog smjera. Sloboda rada i sindikalnog djelovanja u medijskoj industriji definisana je postojećim entitetskim zakonima o radu, kao i nizom drugih zakona (krivično zakonodavstvo BiH, zakoni o štrajku, zakoni o javnom redu i miru, zakoni o zaštiti od klevete...).

Da li su novinari organizovani u sindikate i ako jesu, na koji način? Postoje li pritisci na sindikalne lidere i ostale članove sindikata? Da li su novinari slobodni da se učlanjuju u sindikate?

Radno zakonodavstvo u BiH u velikoj mjeri usklađeno s relevantnim međunarodnim konvencijama, ali neke su odredbe, poput odredaba o otkazivanju ugovora o radu, neprecizne i u praksi omogućavaju arbitrarano otpuštanje radnika s posla. S obzirom na činjenicu da u BiH ne postoji sindikat koji okuplja isključivo novinare, većina novinara članovi su novinarskih udruženja, a oko 18% njih u članstvu je nekog od sindikata medijskih profesionalaca koji djeluju na prostoru BiH. Najveći broj članova postojećih sindikalnih organizacija je iz javnih medija (79%) – sa radija i televizije.⁴⁰ Najbrojniji su Sindikat medija i grafičara RS-a, koji ima oko 800 članova, i Samostalni sindikat radnika u BHRT-u sa oko 500

članova. Novinari su slobodni da se učlanjuju u sindikate, međutim, članovi sindikata često su međusobno razjedinjeni, pa tako npr. BHRT ima dvije sindikalne organizacije.

Da li su novinari organizovani u profesionalna udruženja i ako jesu, kako? Postoje li pritisci na njihove organizacije ili na pojedine članove?

Postoji nekoliko strukovnih udruženja i organizacija koje se bave zaštitom prava novinara i medija u BiH, među kojima su najaktivniji Udruženje/Udruga "BH novinari", Društvo novinara BiH, Udruženje novinara RS-a, Sindikat medija i grafičara RS-a, Institucija ombudsmana za ljudska prava. Ne postoji nijedan sindikat koji u svom članstvu ima isključivo novinare i bavi se samo njihovim pravima.

Novinari i urednici smatraju da su formiranje jedinstvenog sindikata medijskih profesionalaca na nivou države, kvalitetnija edukacija o novinarskim pravima i medijskim slobodama te rad na unapređenju ekonomskog položaja novinara neophodni kako bi se poboljšao ambijent za rad novinara/ki i medija u BiH.⁴¹ Kada je riječ o njihovim radnim pravima, novinari se najčešće obraćaju Udruženju novinara BiH, Regulatornoj agenciji za komunikacije, te Vijeću za štampu i online medije BiH i Instituciji ombudsmana za ljudska prava.

Samo 18% novinara u članstvu je nekog od sindikata koji djeluju na prostoru BiH, i to su većinom novinari iz javnih medija (79%), sa radija i televizije. Nasuprot tome, oko 62% novinara/ki članovi su nekog od novinarskih udruženja u BiH.⁴²

Postoji li Vijeće za štampu i kako je ono organizovano? Postoje li pritisci na predstavnike Vijeća za štampu?

Vijeće za štampu i online medije u BiH, koje djeluje kao samoregulatorno tijelo, u 2021. godini zaprimilo je ukupno 1.073 žalbe, od čega se 509 žalbi odnosilo na govor mržnje u komentarima posjetilaca portala i u tekstovima.⁴³ Iako nisu bili izloženi direktnim prijetnjama predstavnika institucija ili drugih moćnih grupa ili pojedinaca, članovi Vijeća za štampu bili su izloženi neprijatnim reakcijama žalbenika i urednika medija nezadovoljnih ishodima pojedinih žalbenih postupaka.

40 Amer Džihana, "Istraživanje o radnim uslovima i pravima novinara/ki, zakonski okvir i upravljanje lokalnim medijima u BiH", Sarajevo: Januar 2021. Pristupljeno na 14.12.2021. <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2021/02/RADNA-PRAVA-FINALNI-IZVJESTAJ.pdf>

41 Fokus grupa sa novinarima i urednicima medija u BiH, 2.9.2021.

42 Ibid

43 Podaci sa stranice Vijeća za štampu i online medije u BiH. Pristupljeno na 11.12.2022. <https://www.vzs.ba/>

A5 Pravna zaštita novinarskih izvora

Kako je zakonom garantovana povjerljivost izvora novinara? Pod kojim okolnostima pravo na zaštitu njihovih izvora može biti ograničeno?

Zakoni o zaštiti od klevete na nivou entiteta i Brčko distrikta definišu da "novinar i drugo fizičko lice koje je redovno ili profesionalno uključeno u novinarsku djelatnost traženja, primanja ili saopćavanja informacija javnosti, koje je dobilo informaciju iz povjerljivog izvora ima pravo da ne otkrije identitet tog izvora. Ovo pravo uključuje i pravo da ne otkrije bilo koji dokument ili činjenicu koji bi mogli razotkriti identitet izvora, a naročito usmeni, pismeni, audio, vizuelni ili elektronski materijal".⁴⁴ Povjerljivost novinarskih izvora definisana je i Kodeksom za štampu i online medije BiH.⁴⁵

Iako zakoni o krivičnom postupku propisuju da novinar u svrhu zaštite izvora informacija ne može biti saslušan kao svjedok u krivičnom postupku, ovi zakoni istovremeno definišu "protivpravno pribavljanje tajnih podataka" i njihovu neovlaštenu upotrebu, što predstavlja krivično djelo. Pravni eksperti naglašavaju da u ovakvim slučajevima pitanje javnog interesa ipak mora biti primarno, bez obzira na zakonske odredbe.⁴⁶

Da li vlasti poštuju povjerljivost izvora novinara? Da li je bilo naredbi novinarima da otkriju svoje izvore i da li je to bilo opravdano radi zaštite javnog interesa?

Pojedini političari i predstavnici pravosuđa često vrše pritiske na novinare koji rade na temama o korupciji da otkriju svoje izvore. Neki novinari koji su razotkrili velike korupcijske skandale pozivani su u Tužilaštvo na "informativne razgovore", tokom kojih su tužioci od njih pokušavali saznati kako su došli do određenih informacija. Političari i predstavnici najviših pravosudnih institucija problematizovali su objavljivanje tajno sačinjenih snimaka i fotografija u medijima, javno optužujući novinare za nezakonito djelovanje.⁴⁷

U 2021. godini nije bilo sankcija za novinare koji su odbili otkriti identitet izvora, niti sudskih odluka da to moraju učiniti.

Da li se novinari osjećaju slobodnim da traže pristup i održavaju kontakt sa izvorima informacija?

Uprkos pritiscima, novinari uglavnom uspijevaju zaštititi svoje izvore informacija i dobro su upoznati sa zakonskim odredbama koje im omogućavaju da ne otkrivaju identitet svojih izvora. Istraživački novinari slobodno kontaktiraju zaštićene izvore i većinom smatraju da svi eventualni rizici spadaju u "opis posla".⁴⁸

A6 Zaštita prava na pristup informacijama

Koja su zakonska pravila o pristupu službenim dokumentima i informacijama relevantnim za novinare? Koriste li novinari ova pravila? Pridržavaju li se vlasti pravila bez odlaganja?

Pravo na pristup informacijama u BiH uređeno je zakonima o slobodi pristupa informacijama usvojenim na državnom i entitetskom nivou 2000. i 2001. godine. Organizacije civilnog društva i mediji već godinama ističu kako nisu zadovoljni pojedinim odredbama Zakona, posebno netransparentnošću rada institucija, neblagovremenim i nepotpunim odgovorima na upite za pristup informacijama, a često i potpunim ignorisanjem zahtjeva od strane institucija.

Zakonodavstvo o slobodi pristupa informacijama i govoru mržnje ostaje fragmentirano i nije u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima, a zakonske odredbe o zaštiti podataka i pristupu informacijama i dalje se tumače na način koji štiti privatne, a ne javne interese.⁴⁹

Ministarstvo pravde BiH je sačinilo novi Prednacrt Zakona o slobodi pristupa informacijama na nivou institucija BiH⁵⁰, a početkom 2021. otvorene su javne konsultacije, koje su još uvijek trajale do kraja 2021. godine.

44 "Zakon o zaštiti od klevete BiH", član 9. Ova odredba identična je i u zakonima RS-a i Brčko distrikta. <https://bit.ly/3JG2RrW>

45 "Kodeks za štampu i online medije BiH", član 13. <https://bit.ly/3NY45Is>

46 Biljana Radulović, advokatica Linije za pomoć novinarima, intervjuisala Maja Radević, 15.11.2021.

47 Milan Tegetlija, "Zašto novinar nema pravo da objavi nezakonito sačinjen snimak", Bilten E-novinar, br. 76. Pristupljeno na 22.11.2021. <https://bit.ly/3v8KtCM>

48 Avdo Avdić, novinar i urednik portala Istraga.ba, intervjuisala Maja Radević, 11.11.2021.

49 European Commission, "Bosnia and Herzegovina Report 2021". Pristupljeno na 24.12.2021. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/bosnia-and-herzegovina-report-2021_en

50 "Prednacrt Zakona o slobodi pristupa informacijama na nivou institucija BiH". Pristupljeno na 13.1.2022. <https://bit.ly/3KMzR2I>

Brojne su bile zamjerke na spomenuti Prednacrt Zakona. Novinari i predstavnici civilnog društva su istakli da ponuđena rješenja nisu u skladu sa međunarodnim standardima i da bi mogla ugroziti stečena prava i dostignuća iz postojećeg Zakona.⁵¹

A.6.1 Deset nevladinih organizacija, među kojima su Transparency International BiH i Udruženje "BH novinari", pripremile su amandmane na predloženi Prednacrt Ministarstva pravde BiH.

Naglasili su da bi u Zakonu, između ostalog, trebalo definisati obavezu proaktivnog objavljivanja operativnih informacija, zatim informacija o organizacionoj strukturi, budžetske i druge informacije o radu javnih vlasti. Također, trebalo bi jasno definisati uzak krug izuzetaka kod pristupa informacijama, uz obavezno provođenje testa javnog interesa. Organizacije civilnog društva predlažu i uvođenje inspekcijskog nadzora i sankcija u slučaju nepoštivanja zakonskih odredaba jer aktuelni zakon ne djeluje destimulativno na javne institucije koje skrivaju informacije od javnog značaja.

Da li su državne vlasti generalno transparentne? Da li imaju otvorene, nediskriminatorne i poštene odnose prema medijima ili teže da rade u tajnosti? Odnose li se državne institucije selektivno prema politički naklonjenim medijima? Koliko su vlade i ministarstva otvoreni za javnost?

Jedan od glavnih problema postojećeg zakona je taj što institucije nemaju zakonsku obavezu da objavljuju informacije od javnog značaja. Istraživanje Transparency Internationala BiH za prvih devet mjeseci 2021. godine pokazalo je da veliki broj bosanskohercegovačkih institucija i dalje u potpunosti ignoriše ili odbija zahtjeve za pristup informacijama.⁵² U 2021. Liniji za pomoć novinarima prijavljeno je deset slučajeva zabrane pristupa informacijama te tri slučaja cenzure. Novinari smatraju da je potrebno uspostaviti nezavisno tijelo koje bi promptno postupalo po žalbama i nadziralo primjenu Zakona, te da se postojeći rok od 15 dana za postupanje po zahtjevima za pristup informacijama treba skratiti.⁵³

Predstavnici institucija nerijetko medije doživljavaju kao platformu za (samo)promociju i od njih očekuju da nekritički prenose stavove vlasti. To je posebno izraženo u lokalnim medijima koji se finansiraju iz budžeta, a koje stranke na vlasti često smatraju "svojima".⁵⁴

Da li su sudovi transparentni? Da li je pristup medijima pravnim postupcima omogućen na nediskriminatornoj osnovi i bez nepotrebnih ograničenja?

Novinari i medijski eksperti već godinama otvoreno kritikuju netransparentnost pravosudnih institucija, a posebno zatvorenost Tužilaštva BiH.

A.6.2 Nakon [peticije](#) upućene Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH za veću transparentnost pravosuđa, novinari BIRN-a BiH uspjeli su se izboriti da Tužilaštvo BiH počne sa objavljivanjem potvrđenih optužnica na svojoj web-stranici, što do sada nije bio slučaj. Prema [istraživanju BIRN-a](#), skoro 10% pravosudnih institucija u BiH odbija zahtjeve za pristup informacijama putem e-maila.

Da li je omogućen javni pristup sjednicama Parlamenta? Postoje li ograničenja za novinare u praćenju rada Parlamenta?

Sjednice parlamenata/skupština novinari uglavnom prate putem online platformi, a neke od sjednica prenose se i uživo na TV-u. U 2021. Linija za pomoć novinarima dobila je dvije prijave u vezi sa ograničenim pristupom sjednicama općinskih vijeća.

51 Selma Učanbarlić, "Zakon o slobodi pristupa informacijama u BiH", August 2021. Pristupljeno na 13.1.2022. https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2021/09/Analiza_ZoSPI-FINAL.pdf

52 Transparency International BiH, "Izveštaj o primjeni ZoSPI u 2021. godini". Pristupljeno na 13.01.2022. <https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2021/09/Izveštaj-FOI-2021-odvojene-tabele-WEB.pdf>

53 Zinaida Đelilović, "Uz aktuelne izmjene ZoSPI: Mediji trebaju javne informacije na jednostavan način i bez vremenskih ograničenja", Juni 2021. Pristupljeno na 12.1.2022. <https://bit.ly/3rJlJPP>

54 Lejla Turčilo, BH novinari, "Monitoring sadržaja lokalnih medija u BiH", Sarajevo: Oktobar 2020. <https://bit.ly/3rjhZFh>

B1 Ekonomska ograničenja slobode novinara

Koliko novinara ima potpisane ugovore o radu? Da li imaju odgovarajuću socijalnu zaštitu? Kolike su plaće novinara? Da li su redovno plaćeni?

Skoro polovina novinara ima plaću nižu od prosječne neto plaće u BiH, a prekovremeni rad im se ne plaća. Većina novinara nezadovoljna je svojim primanjima i uvjetima rada, posebno nemogućnošću edukacije i napredovanja u poslu.⁵⁵

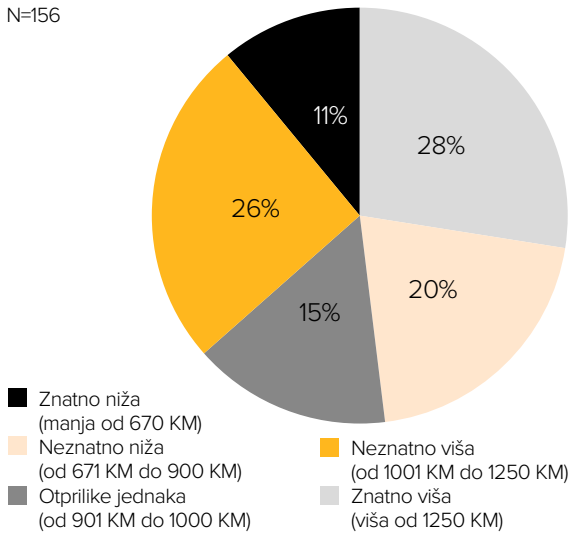
Ekonomske pritisci na medije se povećavaju iz godine u godinu, a to se odražava i na novinarsko izvještavanje i nepristrasnost u poslu. Sve je manji broj mladih ljudi koji se žele baviti novinarstvom. Novinari mlađe generacije teško dobijaju ugovore na neodređeno vrijeme i pristojna primanja, a nerijetko doživljavaju mobing od starijih kolega.⁵⁶

Prema anketi "BH novinara" u kojoj je učestvovalo više od 200 novinara iz javnih i privatnih medija, 57,5% novinara je stalno zaposleno, dok njih 19,3% ima status honorarnog saradnika. Kada je riječ o primanjima novinara, njihove plaće se najčešće kre-

⁵⁵ Amer Džihana, "Istraživanje o radnim uslovima i pravima novinara/ki, zakonski okvir i upravljanje lokalnim medijima u BiH", Sarajevo: Januar 2021. <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2021/02/RADNA-PRAVA-FINALNI-HZVJESTAJ.pdf>

⁵⁶ Fokus grupa sa novinarima i urednicima medija u BiH, 2.9.2021.

N=156

Grafikon 1: Visina neto plaće u poređenju s prosječnom neto plaćom u julu 2020. u BiH (izvor: BHN i AEM: "Istraživanje o radnim uslovima i pravima novinara/ki, zakonski okvir i upravljanje lokalnim medijima u BiH")

ću između 500 KM i 1.000 KM i 1.000 KM i 1.500 KM. Generalno, visina novinarske plaće često zavisi od vlasničke strukture medija.

Gledano po tipu medijskog vlasništva, najlošija je situacija u medijima koji su u vlasništvu nevladinih organizacija, gdje dvije trećine uposlenih ima plaću nižu od prosječne. Poređenja po vrsti medija pokazuju da je najlošija situacija u štampanim medijima, gdje blizu 60% novinara ima plaću nižu od prosječne, a najbolja situacija je na televizijskim stanicama.⁵⁷

Kakvi su radni uvjeti novinara? Koji su najveći problemi s kojima se suočavaju na radnom mjestu?

Većina novinara članovi su nekog od novinarskih udruženja, a manji broj njih učlanjen je u sindikate, i to su uglavnom oni koji rade u javnim medijima. Najveći broj novinara (39%) smatra da u posljednje tri godine nije došlo do pogoršanja, ali ni do poboljšanja radnih uvjeta u medijima u kojima rade, 31% ih smatra da se situacija pogoršala, a četvrtina novinara mišljenja je da je došlo do poboljšanja.⁵⁸

Linija za pomoć novinarima u 2021. zabilježila je devet slučajeva vezanih za radne sporove ili mobing – šest više nego godinu ranije. Novinari najčešće prijavljuju degradiranje na radnom mjestu na način da ih se premješta na druge pozicije, zatim neredovne plaće i uplate doprinosa, smanjenje plaća i rad za "minimalac", pokušaje pritiska i cenzure od strane urednika.

B2 Urednička nezavisnost u privatnim medijima

Da li su privatni mediji usvojili organizacione dokumente prema kojima su redakcije odvojene i nezavisne od menadžera i marketinških odjela?

U većini privatnih medija postoji jasna organizaciona struktura i definisan odnos između novinara, urednika i vlasnika medija. Većina novinara svoj odnos sa nadređenima opisuje kao "uglavnom dobar" (35,7%) ili "odličan" (24,6%), a dio njih navodi da taj odnos varira između dobrog i lošeg.⁵⁹ Nema podataka o postojanju posebnih dokumenata kojima se garantuje nezavisnost redakcija od menadžmenta i marketinških odjela.

Da li privatni mediji imaju usvojena druga pravila koja štite uređivačku nezavisnost od vlasnika i upravljačkih struktura medija? Da li se ta pravila poštuju?

U privatnim medijima ne postoje posebna pravila koja štite uređivačku nezavisnost. U zavisnosti od toga koliko je medij izložen političkim i ekonomskim pritiscima, u pojedinim medijima novinari imaju više slobode od drugih. Komercijalni mediji koji su u privatnom vlasništvu vode se za profitom, što u najvećoj mjeri kreira i agendu njihovog izvještavanja, a ekonomski i politički pritisci su često veoma uvezani i isprepleteni.

Mediji su najčešće nedovoljno kritični spram vlasti i negativnih društvenih pojava. Pristrasnost je naročito vidljiva u privatnim medijima, odnosno u sprezi vlasnika medija i političkih struktura moći, što se neizbježno odražava na kvalitet medijskog izvještavanja. Političke partije nerijetko osnivaju vlastite privatne, uglavnom online me-

57 Ibid
58 Ibid

59 BH novinari i Pro Educa, "Raspodjela moći u medijima u BiH 2019.". Pristupljeno na 14.12.2021. <https://bhnovinarj.ba/wp-content/uploads/2020/09/Raspodjela-mo%C4%87i-u-bh-medijima-2019.pdf>

dije ili od postojećih medija prave partijske biltene i stranačke megafone.⁶⁰

Da li redakcije privatnih medija imaju interne etičke kodekse ili se pridržavaju općeg etičkog kodeksa?

U većini privatnih medija ne postoje interni etički kodeksi i u tom smislu novinari i urednici se uglavnom rukovode vlastitim etičkim normama i principima, a dio medija se oslanja na Kodeks za štampu i online medije BiH.⁶¹ Generalna je ocjena struke da poštivanje novinarske etike nije na zavidnom nivou i često pada u drugi plan naspram brzine objavljivanja vijesti, potrebe za klikovima i senzacionalizmom.⁶²

Koji su najčešći oblici pritiska koji vlasnici i menadžeri medija vrše na redakcije ili pojedine novinare?

Visina primanja predstavlja jedan od glavnih oblika pritiska na novinare, a servilni odnos prema oglašivačima i političkim dužnosnicima sve više ugrožava novinarsku profesiju. Pritisci vlasnika se također manifestuju kroz sklapanje ugovora sa novinarima na određeni (veoma kratak) period, otpuštanja bez najave, prekovremeni rad koji se ne plaća... Ekonomski pritisci rastu iz godine u godinu, a novinari i urednici kažu da su od početka pandemije generalno teže dolazili do sagovornika za teme. Istovremeno, obim radnih zadataka im je bio znatno povećan.⁶³

Koji je najilustrativniji primjer pritiska vlasnika ili menadžera medija na redakciju ili određenog novinara u protekloj godini?

Menadžment redakcije Radija Slobodna Evropa (RSE) u Sarajevu dao je otkaze velikom broju uposlenika, nakon čega su ih ponovo pozvali da se prijave na konkurs za ista ili slična radna mjesta. Iako su se svi prijavili, mnogi od njih nisu ponovo primljeni na poslove koje su ranije obavljali. Četiri novinara_ke su tužili RSE i angažirali advokata za pokretanje postupka pred Općinskim sudom u Sarajevu. Pored ovog slučaja, uposlenik jednog online medija prijavio je Liniji za pomoć novinarima da doživljava mobing od strane urednice i kršenje radnih prava unutar redakcije.

B3 Urednička nezavisnost u javnim servisima/emiterima

Postoji li kodeks ponašanja novinara i uredničke nezavisnosti u javnim servisima? Da li se novinari pridržavaju ovog kodeksa? Imaju li javni servisi interna organizaciona pravila kako bi redakcije bile nezavisne od upravljačkih tijela? Da li se ta pravila poštuju?

Prema Zakonu o javnom RTV-sistemu BiH i entitetskim zakonima koji se odnose na javne emitere, javni RTV-servisi moraju biti "samostalni u obavljanju djelatnosti, imati uređivačku nezavisnost i institucionalnu autonomiju".⁶⁴ Javni servisi imaju dokumente kojima se reguliše rad upravnih tijela i programskih vijeća. Međutim, problem je što se njihov izbor na funkcije zasniva na etnonacionalnom principu, dok su profesionalni kriteriji u drugom planu.⁶⁵

Koji su najčešći oblici pritiska vlasti na redakcije ili pojedine novinare u javnim servisima?

Depolitizacija javnih emitera i izbor menadžmenta nezavisnih od političkih struktura moći i dalje ostaju neriješena pitanja. Zakon o javnom RTV-sistemu iz 2003. nastavlja se samo djelomično primjenjivati, a entitetski zakoni o radiodifuziji još uvijek nisu usklađeni s njim. Stoga su tri javna RTV-servisa i dalje izložena političkom utjecaju, posebno putem politički kontrolisanih upravnih odbora, sa zabrinjavajućim trendom autocenzure.⁶⁶

B.3.1 Javni servis RTRS već godinama je pod apsolutnom kontrolom SNSD-a, vladajuće političke partije u Republici Srpskoj, na čijem je čelu Milorad Dodik. [Informativni sadržaji RTRS-a](#), posebno centralne informativne emisije – Dnevnik, dominantno su posvećene aktivnostima i izjavama Dodika i ostalih članova SNSD-a. Iako su i sami zaposlenici RTRS-a u nekoliko navrata [re-agovali](#) tražeći da se ovaj javni servis oslobodi utjecaja Dodika i SNSD-a, u posljednjih nekoliko godina na tom planu ništa se nije promijenilo.

Država još uvijek nije uvela odgovarajući model za prikupljanje taksi za emitovanje koji bi osigurao finansijsku održivost i političku nezavisnost javnih emitera. Reklamne prakse javnih preduzeća, poput telekomu-

60 Enes Osmančević, "Vlast, mediji i javnost u BiH: U znaku neispunjenih očekivanja", Novembar 2019. Pristupljeno na 14.12.2021. <https://bit.ly/3KFo1rh>

61 VZS, "Kodeks za štampu i online medije BiH". Pristupljeno na 14.12.2021. <https://www.vzs.ba/index.php/vijece-za-stampu/kodeks-za-stampu-i-online-medije>

62 Dženana Burek, intervjuisala Maja Radević

63 Fokus grupa sa novinarima i urednicima privatnih medija, 16.11.2021.

64 "Zakon o javnom RTV-sistemu Bosne i Hercegovine", član 4.

65 BH novinari, "Uz pripremu novog Zakona o javnim servisima BiH: Još jedna priča za malu djecu". Pristupljeno na 4.12.2021. <https://bit.ly/3O88zWE>

66 European Commission, "Bosnia and Herzegovina Report 2021". Pristupljeno na 24.12.2021. https://ec.europa.eu/neighborhood-enlargement/bosnia-and-herzegovina-report-2021_en

nikacionih kompanija i reklamnih agencija povezanih s političkim strankama, štete integritetu medija, a političkim pritiscima i utjecajima posebno su podložni lokalni javni mediji.⁶⁷

Radni ambijent opterećen politizacijom novinarima znatno otežava dosljedno poštovanje profesionalnih i etičkih normi. U informativnim emisijama gledaocima se plasiraju politizovane i kontradiktorne informacije, što je u suprotnosti s misijom djelovanja javnih emitera – rad u interesu građana. Sve to dovelo je do urušavanja povjerenja javnosti u javne emitere.⁶⁸

U 2021. zabilježeno je nekoliko otvorenih pokušaja vlasti da utječu na uređivačku politiku javnih emitera, zbog čega je u više navrata javno reagovao i Upravni odbor Udruženja “BH novinari”.⁶⁹

Procjene su da se u Federaciji BiH na medije koji imaju status javnog preduzeća godišnje potroši više od 12,5 miliona KM, a u Republici Srpskoj, gdje je broj javnih emitera manji za oko polovinu, potroši se preko četiri miliona godišnje. Postoje i primjeri javnih medija koji imaju više osnivača, pa se tako finansiraju iz više javnih budžeta.⁷⁰

B4 Urednička nezavisnost u neprofitnim organizacijama

Koji su najčešći oblici pritiska na neprofitne medije?

U BiH ne postoji veliki broj neprofitnih medija. Rad onih medija koji djeluju u okviru nevladinih organizacija, čiji novinari generalno važe za politički nepristrasne i koji se bave istraživačkim novinarstvom, finansira se većinom donatorskim sredstvima i novcem iz međunarodnih organizacija. Novinari i urednici ovih medija često su izloženi političkim pritiscima i pokušajima kompromitacije njihovog profesionalnog i ličnog ugleda u javnosti, kao i govoru mržnje i online nasilju, koje je u 2021. bilo posebno izraženo.

Koji je najilustrativniji primjer pritiska na neprofitne medije?

Zbog huškačke retorike prema brojnim novinarima i medijima koju svakodnevno koristi u svojim postovima na Facebooku, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je, u saradnji sa vlastima Luksemburga, pokrenulo istragu protiv Jasmina Mulahusića, državljanina Luksemburga porijeklom iz BiH, zbog krivičnog djela izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti.⁷¹

Nekoliko istraživačkih web-portala bilo je izloženo ciljanim hakerskim napadima, a političari u Federaciji i Republici Srpskoj nisu se libili javno prozivati i targetirati istraživačke novinare i medije čije im pisanje ne odgovara.⁷² Kao novi oblik pritiska na rad nezavisnih medija pojavile su se i tzv. SLAPP tužbe, koje prijete da direktno ugroze opstanak pojedinih medija.⁷³

Postoje ozbiljne indicije da telefonsku komunikaciju nekih novinara godinama tajno prati Obavještajno-sigurnosna agencija.⁷⁴

Sve navedeno ima za posljedicu da novinari nezavisnih medija svoj posao rade pod svakodnevnim pritiscima, stresom i prijetnjama. Iako govor mržnje, prijetnje i napade prijavljuju nadležnim institucijama, uglavnom nemaju povjerenja u pravosudni sistem, niti u efikasnost sankcija za počinioc.⁷⁵

67 BH novinari, “Rukovodstva javnih servisa moraju prestati da rade u interesu politike”. Pristupljeno na 28.12.2021. <https://bit.ly/3vexKye>

68 Zarfā Hrnjić Kuduzović, “Zajedno ka boljim medijskim zakonima”. Sarajevo: 2021. <https://bit.ly/37dnmyI>

69 BH novinari, “Miješanje zastupnika Skupštine KS u uređivačku politiku TVSA je nedopustivo!”. Pristupljeno na 28.12.2021. <https://bit.ly/3rqzRiN> / BH novinari, “Finansiranje lokalnih medija mora biti transparentno i u interesu svih građana”. Pristupljeno na 28.12.2021. <https://bit.ly/3O5KT5f>

70 Sanela Hodžić, uredila “Finansiranje medija iz javnog sektora”. Pristupljeno na 24.12.2021. <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2019/10/Finansiranje-medija-iz-javnog-sektora.pdf>

71 BH novinari, “Nedopustiva huškačka retorika Jasmina Mulahusića protiv novinara i medija u BiH”. Pristupljeno na 24.12.2021. <https://bit.ly/3JsuKkQ>

72 BH novinari, “Predsjednik NIP-a Konaković stavlja metu na čelo novinaru Avdiću!”. Pristupljeno na 24.12.2021. <https://bit.ly/3E349vI>

73 Primjer je prvostepena presuda Općinskog suda u Sarajevu po tužbi za klevetu protiv online magazina Žurnal, kojem se urednicima i novinarima nalaže da moraju isplatiti ukupan iznos veći od 170.000 KM, bez kamata. <https://bit.ly/3r1k4u>

74 Dnevni avaz, “Ko su mediji koje OSA prisluškuje: Osmica na snimku priznao da su ‘pod mjerama’ novinari Dnevnog avaza, Klixa, FTV, FACE TV-a”. Pristupljeno na 11.01.2021. <https://bit.ly/3Jzv3wI>

75 Nikola Vučić, “Online nasilje i govor mržnje protiv novinara i novinarki”. Pristupljeno na 24.12.2021. <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2021/09/Analiza-govor-mrznje-FINAL.pdf>

B5 Sloboda novinara u procesu proizvodnje vijesti

Koliko slobode imaju novinari u odabiru priča na kojima rade i u odluci koje aspekte priče treba naglasiti? Koliko često novinari učestvuju u sastancima uredničkih kolegija?

Novinari učestvuju na sastancima uredničkih kolegija na kojima se dogovaraju teme, ali im to ne garantuje slobodu rada. Sloboda novinara prilikom odabira tema i načina kreiranja medijskog sadržaja varira od medija do medija, odnosno zavisi od uređivačke politike. Generalno, novinari koji rade u neprofitnim i privatnim medijima navode da imaju mnogo veću slobodu u odnosu na novinare zaposlene u javnim medijima, iako ni to nije pravilo.⁷⁶

Novinari/ke u lokalnim medijima suočeni su sa sve većim ograničenjima u području slobode izražavanja i slobode medija, kao i nepostojanjem sistemskog pristupa u suzbijanju pritisaka vlada, državnih institucija i drugih političkih i ekonomskih centara. Mediji i novinari djeluju u zakonskom okviru koji ograničava ili formalno garantuje slobodu izražavanja, ali se ne provodi na adekvatan način. Problemi poput nedostatka transparentnosti vlasništva nad medijima i državnog uplitanja u upravljanje medijima, (ne)transparentnih evidencija o državnoj pomoći medija, političkih i ekonomskih pritisaka na javne servise i lokalne javne emitere i dalje zabrinjavaju.⁷⁷

Koliki broj novinara prijavljuje cenzuru od strane urednika? Koliko ih je podleglo autocenzuri zbog straha od gubitka posla ili drugih rizika? Kakva je percepcija novinara o mjeri na koju se na njihov rad odražavaju različiti rizici i izvori utjecaja?

U 2021. Linija za pomoć novinarima zaprimila je sedam prijava pritiska i cenzure unutar redakcija. Neki novinari navode da su doživljavali pritiske od svojih urednika u smislu pokušaja da im "nametnu mišljenje", naredi im koje će sagovornike kontaktirati za određenu temu, a koje ne, mijenjaju sadržaje tekstova i priloga ili objavljuju demantije a da se prethodno ne konsultuju sa novinarima autorima. Sa druge strane, novinari medija koji su registrovani kao nevladine organizacije i finansiraju se većinom iz različitih grantova tvrde da imaju punu slobodu

⁷⁶ Fokus grupa sa novinarima i urednicima privatnih medija, 16.11.2021.

⁷⁷ Amer Džihana, "Istraživanje o radnim uslovima i pravima novinara/ki, zakonski okvir i upravljanje lokalnim medijima u BiH", Sarajevo: Januar 2021. <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2021/02/RADNA-PRAVA-FINALNI-IZVJESTAJ.pdf>

u svom radu i da je ta sloboda ograničena jedino zahtjevom za provjeru svih činjenica prije objave sadržaja.⁷⁸

Većina građana BiH smatra da sloboda medija u državi uopće nije ili je djelomično prisutna, a više od polovine građana BiH smatra da je politička zavisnost osnovna prepreka u radu medija u BiH.⁷⁹

B6 Ekonomski položaj novinarki

Rade li novinarka u lošijim uvjetima u odnosu na svoje kolege? Da li potpisuju ugovore o radu jednako često kao i muškarci? Kolike su njihove plaće u poređenju sa muškarcima?

Većina novinarki smatra da u ekonomskom smislu nisu diskriminisane u odnosu na njihove kolege, ali istovremeno ističu da je položaj žena u novinarstvu lošiji od položaja muškaraca u okvirima postojećih propatrijarhalnih vrijednosti i tradicionalne podjele rada u privatnoj i javnoj sferi. Osnovne plaće novinara/ki u BiH kreću se u rasponu od 500 do 1.300 KM.⁸⁰ Veoma mali broj medija ima interne pravilnike koji se odnose na zaštitu prava novinarki, a novinarka generalno nedovoljno poznaju svoja prava.⁸¹

Da li su novinarka izložene rodno zasnovanim pritiscima?

U posljednje tri godine Linija za pomoć novinarima zabilježila je 65 slučajeva rodno zasnovanog nasilja i drugih oblika pritisaka prema novinarkama. Riječ je o slučajevima mobinga, kršenja radnih prava, verbalnih i fizičkih napada, klevete, govora mržnje, huškanja, prijetnji... Od početka 2021. godine, posredstvom Linije za pomoć novinarima, riješeno je 11 slučajeva u korist novinara i novinarki, a tri su se odnosila na prijetnje novinarkama.⁸²

Govor mržnje i nasilje nad novinarkama u online prostoru se značajno povećava i produbljuje. Rodno zasnovano nasilje u online sferi iznosi preko 53%, a samo dvi-

⁷⁸ Vildana Džekman, koordinatorka Linije za pomoć novinarima, intervjuisala Maja Radević, 14.11.2021.

⁷⁹ BH novinari i Friedrich Ebert Stiftung, "Medijske slobode u BiH 2020.". Pristupljeno na 12.12.2021. <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2020/05/sloboda-medija-u-BiH-2020.pdf>

⁸⁰ Podaci preuzeti s portala Plata.ba, pristupljeno: 11.01.2022.

⁸¹ Zarija Hrnjić Kuduzović, Zlatiborka Popov Momčinović, Amela Delić, "Položaj novinarki u Bosni i Hercegovini – interdisciplinarna studija", Sarajevo: Februar 2019. Pristupljeno na 11.1.2022. <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2019/02/Položaj-novinarki-u-BiH.pdf>

⁸² Vildana Džekman, koordinatorka Linije za pomoć novinarima, intervjuisala Maja Radević, 14.11.2021.

je trećine novinarki prijavi online nasilje menadžmentu medija i nadležnim institucijama.⁸³ Najčešći razlozi za neprijavlivanje su razočaranost u pravosudni sistem i dugotrajnost sudskih postupaka, te percepcija prijatniji u online prostoru kao “normalnog oblika komunikacije”.

Zauzimaju li žene vodeće uredničke pozicije u redakcijama jednako koliko i muškarci?

Zastupljenost žena na upravljačkim pozicijama u bosanskohercegovačkim medijima je niska. Muškarci se nalaze na više od dvije trećine direktorskih i pozicija glavnih i odgovornih urednika (68,5%), dok je udio žena ispod jedne trećine (31,5%). Najveća disproporcija u zastupljenosti žena i muškaraca na glavnim upravljačkim mjestima je u televizijskom sektoru, gdje čak tri četvrtine direktora i glavnih i odgovornih urednika čine muškarci. Udio žena na pozicijama direktorice u medijima iznosi 25,3, a muškaraca 74,7 posto.⁸⁴ Novinarke još uvijek nisu dovoljno osviještene o tome da mogu doći na određene pozicije svojim znanjem, odgovornošću i zalaganjem, te da im te pozicije ne smiju biti manje dostupne nego muškarcima.⁸⁵

83 Nikola Vučić, “Online nasilje i govor mržnje protiv novinara i novinarki”, <https://safejournalists.net/wp-content/uploads/2021/08/Nikola-Vucic-FINAL-DOC-260721-BHS.pdf>

84 Amer Džihana, “Žene i mediji: zaposlenice i upravljačke strukture”, Sarajevo: April 2018. Pristupljeno na 11.1.2022. <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2018/07/Zene-i-mediji-13maj2018-FINAL.pdf>

85 Mreža novinarki u BiH, “Sigurne i snažne novinarke trebaju bh. društvu”. Pristupljeno na 12.1.2022. <https://bit.ly/3jvmxEZ>

C1 Statistika sigurnosti i nekažnjavanja

U 2021. godini u bazi Safejournalists.net registrovano je ukupno 26 slučajeva napada, prijetnji i pritisaka na novinare i medije u Bosni i Hercegovini. Od tog broja, zabilježeno je osam slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarkama, tri više u odnosu na prethodnu godinu. Tokom 2021. bilo je ukupno 17 prijetnji smrću novinarima, verbalnih i drugih oblika prijetnji te političkih pritisaka na novinare/ke i medije. Registrovano je šest napada i prijetnji upućenih medijskim kućama, te tri fizička napada na novinare i uposlenike u medijima. Linija za pomoć novinarima, koja djeluje u okviru Udruženja “BH novinari”, tokom godine je zabilježila 71 slučaj kršenja novinarskih prava i medijskih sloboda, u što spadaju i radni sporovi, mobing i tužbe za klevetu. Registrovana su dva slučaja SLAPP tužbi.

Tokom 2021. godine najbrojniji su bili slučajevi prijetnji i zastrašivanja novinara/ki, kao i različiti oblici pritisaka, koji su često dolazili od predstavnika institucija sa različitih nivoa vlasti. Kada je riječ o prijetnjama i uznemiravanju, povećan je broj slučajeva prijetnji novinarima putem društvenih mreža, odnosno online nasilja nad novinarima/kama. Prijetnje se sve češće upućuju i ženama u akademskoj zajednici koje su aktivne i u medijima, kao i organizacijama koje se bave medijima i pitanjima sigurnosti novinara, poput Udruženja “BH novinari”.

Ovdje ćemo opisati neke od slučajeva koji su u 2021. izazvali najveći broj reakcija unutar medijske zajednice, kao i u javnosti:

Tabela 2: Broj registrovanih napada na novinare/ke u 2021. godini

Kategorije	Broj	Opis slučaja
Prijetnje, pritisci i uz-nemiravanja Nefizičke prijetnje i uznemiravanja uključuju: – nadzor ili praćenje; – uznemirujuće tele-fonske pozive; – proizvoljno sudsko ili administrativno uznemiravanje; – agresivne izjave javnih zvaničnika; – druge oblike pritiska koji mogu ugroziti sigurnost novinara u obavljanju njihovog posla. Ove vrste prijetnji ne uključuju mobing i maltretiranje u radnom okruženju.	11	<ul style="list-style-type: none"> – Lider Srpske radikalne stranke Vojislav Šešelj u emisiji Happy TV verbalno napao novinarku RTRS-a Natašu Miljanović-Zubac, nazivajući je uvredljivim imenima. – Glavna državna tužiteljica Gordana Tadić op-tužila novinara Avdu Avdića za širenje nacionalne i vjerske mržnje te “pripremanje terena za likvidaciju svih onih koji smetaju paraob-avještajnom mraku BiH”. – Predsjednik Republike Slovenije Janez Janša na svom zvaničnom Twitter nalogu najavio “suđenje za više krivičnih djela” novinaru Avdi Avdiću. – Srpski član Predsjedništva BiH Milorad Dodik verbalno napao i vrijeđao analitičarku i novinarku Tanju Topić. – Novinarka Milanka Kovačević prijavila da je direktor Radio Gacko cen-zurisao njen tekst naredivši da se isti ukloni sa web-sajta. – Portal sed-mičnog magazina Stav nazvao novinara Evelina Traku “teroristom”, samim tim stavljajući mu metu na čelo. – Pojedini portali objavili uvredljive tekstove koji šire govor mržnje prema prof. dr. Lejli Turčilo i generalnoj tajnici “BH novinara” Borki Rudić. – Odbornik SNSD-a u Bileći Ljubo Vuković uputio novinarki Jeleni Denda-Borjan nekoliko SMS-poruka uvredljivog i uznemirujućeg sadržaja. – Novinar Senad Hadžifejzović dao iskaz u Tužilaštvu BiH povodom prijetnji koje mu je na društvenim mrežama uputio Jasmin Mulahusić. – Općinski sud u Sa-rajevu donio Rješenje o izvršenju prema kojem je firmi “Avaz-oto press” sa računa zaplijenjeno više od 212.000 KM radi naplate dosuđenih sudskih penala i troškova izvršnog postupka. – Općinski sud u Sarajevu donio prvostepenu presudu kojom se izriče kazna online magazinu Žur-nal i njegovim urednicima Selvedinu Avdiću i Eldinu Kariću, te bivšem novinaru ovog medija Avdi Avdiću u ukupnom iznosu većem od 170.000 KM, bez kamata.
Prijetnje smrću i fizičkoj sigurnosti novinara/ki Ovo može uključivati: – referiranje na ubistva novinara, njihovih prijatel-ja, porodica ili izvora informaci-ja; – referiranje na nanošenje fizičkih povreda novinarima, prijateljima novinara, njihovim porodicama ili izvorima. Prijetnje mogu biti: – upućene direktno ili putem trećih osoba; – upućene elektronskim putem ili putem komunikacije licem u lice; – implicitne kao i eksplicitne.	6	<ul style="list-style-type: none"> – Zinaida Đelilović dobila direktne prijetnje od Adnana Čakalovića, službenika Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH. Čakalović disciplinski sankcionisan mjerom 15% odbitka od plaće u trajanju od tri mjeseca. – Radnik Željeznica RS-a novinaru Đorđu Vujatoviću i ka-mermanu koji je radio sa njim prijetio da će im “razbiti kameru” i da će ih “razbiti od beton” ukoliko nastave snimanje. – Novinar Eldin Hadžović dobio prijetnje putem Facebooka od pripadnika Oružanih snaga BiH Vahidina Hote da će ga išamarati i “sve prste čekičem polupati”. – Na Facebook profilu u komentarima, Marko Aprcović prijetio Draganu Bur-saću da će mu “zadati metak u glavu priviri li ikada u Crnu Goru”. – Urednik i vlasnik Face TV Senad Hadžifejzović podnio krivične prijave protiv više osoba zbog političkih pritisaka i prijetnji, tj. targetiranja njega i njegovog medija kao “neprijateljskog”, antipatriotskog i propa-gandističkog. – Protiv Jasmina Mulahusića otvorena istraga zbog krivičnog djela izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti, što uključuje brojne prijetnje i govor mržnje protiv novinara na Facebooku.
Napadi na novinare/ke Vrste stvarnih napada mogu uključivati stvarnu fizičku ili mentalnu štetu, otmicu, provalu u kuću/kancelariju, zaplijenjenu opremu, proizvoljno pritvaranje, neuspjele pokušaje atentata itd.	3	<ul style="list-style-type: none"> – Dopisnika O kanala Vahidina Mujagića policijski službenici priveli dok je snimao Rafineriju nafte u Brodu i izdali mu prekršajni nalog za neovlašteno snimanje. – Na skupu SNSD-a pripadnici osiguranja Milorada Dodika fizički su spriječili snimatelja portala Insajder.in da obavlja svoj posao, te ga natjerali da obriše sve snimke s kamere. – Ekipa Televizije N1 iz BiH napadnuta je tokom izvještavanja o događajima sa Cetinja. Reporterka Aleksandra Tolj i snimatelj prvo su gađani kamenjem, a zatim je grupa mladića zahtijevala od reporterke da obriše snimke.
Ubistva novinara/ki (u posljednjih 15–20 godina) Vrste ubistava mogu uključivati ubistva u unakrsnoj vatri, atentate, ubistva u eksploziji bombe, premlaćivanje nasrmt itd.	0	

Kategorije	Broj	Opis slučaja
Prijetnje i napadi na medijske institucije, organizacije, medijske kuće i ud-ruženja novinara Napadi na imovinu medijskih kuća i organizacija, njihovo osoblje, zaplijenjena oprema, agresivne izjave javnih zvaničnika itd. Također, prijetnje i napadi mogu uključivati neke od gore navedenih kategorija.	6	<ul style="list-style-type: none"> Općinski sud u Sarajevu donio odluku da se Dnevnom avazu privremeno zabrani pisanje o privatnom životu predsjednika Suda BiH Ranka Debevcu. Web-portali Žurnal, Nomad.ba i Buka nekoliko dana bili izloženi planiranim DDoS hakerskim napadima. Urednici portala Raskrinkavanje.ba prijavili da im je novinar Dnevnog avaza Evelin Trako prijeto da će ih "raznijeti". Zastupnici Skupštine Kantona Sara-jevo tokom višesatne rasprave otvoreno komentarisali programske sadržaje i uređivačku politiku Televizije Sarajevo (TVSA). Predsjednik SNSD-a i član Predsjedništva BiH Milorad Dodik je BN televiziju etiketirao kao "dio udruženog zločinačkog poduhvata protiv RS-a" i "najveće zlotvore u RS-u". Portal Nezavisnih novina iz Banje Luke bio izložen planiranim hakerskim napadima.

Novinarka online magazina Žurnal Zinaida Đelilović dobila je direktne prijetnje od Adnana Čakalovića, višeg stručnog saradnika Sektora za izbjeglice i raseljena lica pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH. Slučaj je prijavljen policiji, a novinarka je dala izjavu u prostorijama policije. Zbog prijetnji novinarki, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice disciplinski je sankcionisalo Čakalovića umanjnjem plaće za 15% u trajanju od tri mjeseca.⁸⁶

Lider Srpske radikalne stranke i osuđeni zločinac Vojislav Šešelj 30. 1. 2021. verbalno je napao novinarku RTRS-a Natašu Miljanović-Zubac na Happy TV u emisiji "Vikend jutro", nazivajući je uvredljivim imenima i navodno otkrivajući tajne o njenoj prošlosti. Šešelj je, između ostalog, u TV-emisiji novinarku nazvao "prostitutkom" i "kurvetinom".⁸⁷

Član Predsjedništva BiH iz reda srpskog naroda Milorad Dodik verbalno je napao Tanju Topić, analitičarku i novinarku, nazivajući je "dokazanim agentom njemačkih plaćenih obavještajnih struktura", kao i drugim pogrdnim nazivima – "servilnom" i "kvislingom", "lažljivicom" i "izolovanom strukturom", napadajući nju i njezinu porodicu i dajući im epitete da su neprihvatljivi i izopćeni iz sredine u kojoj žive.⁸⁸ Slične uvrede Milorad Dodik iznio je i o novinarima BN televizije.

Tužilaštvo BiH formiralo je predmet i otvorilo istragu protiv Jasmina Mulahusića, državljanina Luksemburga porijeklom iz BiH, zbog krivičnog djela izazivanja nacionalne, vjerske ili rasne mržnje i netrpeljivosti putem različitih objava na internetu, u javnom prostoru i na društvenim mrežama. Mulahusić je u svojim Facebook postovima vrijeđao, targetirao i širio mržnju prema brojnim bosanskohercegovačkim novinarima i medijima, kao i prema generalnoj tajnici Udruženja "BH novinari" Borki Rudić i profesoricu FPN-a u Sarajevu dr. Lejli Turčilo.⁸⁹

Dopisnika O kanala Vahidina Mujagića policijski službenici su priveli dok je bio na radnom zadatku u Brodu. Dok je snimao Rafineriju nafte u Brodu, novinaru Mujagiću prišli su policajci i uz obrazloženje da nije dozvoljeno snimati Rafineriju, zahtijevali oduzimanje snimaka, a potom su priveli novinara u policijski automobil i izdali mu prekršajni nalog za neovlašteno snimanje.⁹⁰

Ekipe Televizije N1 iz BiH napadnuta je tokom izvještavanja o događajima sa Cetinja. Reporterka Aleksandra Tolj i snimatelj prvo su gađani kamenjem, a zatim je u drugom odvojenom incidentu grupa mladića zahtijevala od reporterke da obriše snimke. Nakon napada, novinarku i snimatelja N1 policija je izvela sa Cetinja. Ekipe N1 nije željela podnijeti krivične prijave.⁹¹

86 SafeJournalists, "Zinadi Đelilović prijeto viši stručni saradnik za ljudska prava u BiH". Pristupljeno na 12.1.2022. <https://bit.ly/3np5cN>

87 SafeJournalists, "Ostale prijetnje novinarima, Nataša Miljanović-Zubac, RTRS, 30.1.2021", 2021. <https://bit.ly/3pxeG4>

88 SafeJournalists, "Ostale prijetnje novinarima, Tanja Topić, freelance, Banja Luka, 25.5.2021", 2021. <https://bit.ly/3v9tXIT>

89 SafeJournalists, "Novinar Senad Hadžifejzović zbog prijetnji saslušan u Tužilaštvu BiH". Pristupljeno na 12.1.2022. <https://bit.ly/3KZuHZ>

90 SafeJournalists, "Napadi na novinare, Vahidin Mujagić, O kanal, Brod, 31.3.2021", 2021. <https://bit.ly/3QIA6Js>

91 N1info, "Ekipe N1 napadnuta na Cetinju, demonstranti ih gađali kamenjem". Pristupljeno na 12.1.2022. <https://bit.ly/3E6jxY7>

C2 Postupanje državnih institucija i političkih aktera u vezi sa zaštitom novinara

Postoje li posebne odredbe u zakonima ili drugi mehanizmi usmjereni na podršku sigurnosti novinara, offline i online?

Ne postoje posebne zakonske odredbe, mehanizmi i smjernice koji su usmjereni isključivo na podršku slobodi medija i sigurnosti novinara u online i offline prostoru. Institucije u BiH također ne prikupljaju podatke o prijetnjama i napadima na novinare i medijske radnike, već te aktivnosti provode isključivo profesionalne organizacije, prije svih Udruženje "BH novinari", čija Linija za pomoć novinarima sadrži sveobuhvatnu bazu podataka napada, prijetnji i pritisaka na novinare. Izvještaj MUP Republike Srpske, koji je uspostavio posebnu evidenciju slučajeva vezanih za novinare.

U bazama podataka za rad na predmetima u pravosuđu (CMS) ne postoji mogućnost evidentiranja predmeta koji se isključivo odnose na prijetnje ili napade na novinare jer se u bazama ne vrši selekcija predmeta na osnovu profesije oštećene strane s obzirom na to da krivični zakoni u BiH ne poznaju "napade na novinare" kao posebno krivično djelo.⁹²

U izvještaju Evropske komisije navodi se da vlasti u BiH u protekloj godini nisu postigle napredak u rješavanju ključnog prioriteta o jamčenju slobode izražavanja i medija i zaštiti novinara, posebno kroz osiguravanje odgovarajućeg praćenja slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima i medijskim radnicima. Nastavljaju se politički pritisci, zastrašivanje i uznemiravanje novinara, uključujući fizičke i verbalne napade, bez odgovarajućih institucionalnih mjera.⁹³

C.2.1 "Ozbiljna zabrinutost i dalje postoji zbog političkog pritiska, zastrašivanja i prijetnji novinarima. Visokopozicionirani političari pribjegli su javnim napadima i omalovažavajućim primjedbama na račun novinara, analitičara i medijskih radnika, posebno žena. Vlasti nastavljaju umanjivati ovo pitanje, a javne institucije ne prikupljaju podatke o prijetnjama i napadima na novinare i medijske radnike" – stoji u Izvještaju Evropske komisije.

Postoje li dokumenti (protokoli, poslovnici itd.) koje su usvojile državne institucije i koji daju dodatne smjernice policiji kako postupati prema novinarima?

Izuzev smjernica za policiju u ophođenju sa medijima i za medije u ophođenju s policijom, koje je izdao OSCE i koje nisu zakonski obavezujuće,⁹⁴ ne postoje posebne zakonske odredbe koje regulišu odnos novinara i policije. Dio pravosudnih institucija usvojio je smjernice za novinare i medije.⁹⁵

Postoje li mehanizmi za praćenje i izvještavanje o prijetnjama, uznemiravanju i nasilju prema novinarima? Objavljaju li državne institucije podatke o napadima na novinare i nekažnjavanju?

Odluka koju je Visoko sudsko i tužilačko vijeće (VSTV) BiH donijelo na prijedlog Udruženja "BH novinari" iz 2016/2017. godine, a kojom se nalaže sudovima, tužilaštvima i pisarnama da evidentiraju tužbe i sudske procese koji se vode protiv novinara i medija, još uvijek nije zaživjela u pravosudnim institucijama. Pravosudni djelatnici, ali i novinari smatraju da bi se registrom napada na novinare uspostavio i određeni sistem nadzora nad osobama povratnicima u slučajevima napada na novinare i onemogućavanja slobodnog rada medija. Sa druge strane, to ne bi riješilo suštinski problem zaštite novinarskih djelatnika ukoliko sam registar ne bi direktno definisao i sudske presude za osobe koje su u više navrata identifikovane kao napadači na novinare.⁹⁶

Prepoznaju li državne institucije napade na novinare kao kršenje slobode izražavanja i krivičnog zakona? Daju li zvaničnici jasne izjave u kojima osuđuju napade na novinare?

Državne institucije nemaju regularnu praksu osuda prijetnji i napada na novinare i druge medijske profesionalce. Političari i drugi javni zvaničnici veoma rijetko osuđuju prijetnje i napade na novinare i češće su u ulozi onih koji napadaju i nastoje ograničiti slobodu medija. Osude uglavnom stižu onda kada pojedinim političarima to ide u prilog za dobijanje naklonosti pojedinih me-

92 Nedin Pobrić, autor analize "Istrage i procesuiranje napada na novinare i medijske radnike u BiH", intervjusa Maja Radević, 22.11.2020.

93 European Commission, "Bosnia and Herzegovina Report 2021". Pristupljeno na 24.12.2021. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/bosnia-and-herzegovina-report-2021_en

94 OSCE, "Smjernice za policiju u ophođenju s medijima", Sarajevo: 2007. Pristupljeno na 22.11.2021. <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2007/11/osceuputezapolicijuuophodjenjusmedijima.pdf>

95 Sud BiH, "Smjernice za novinare" Pristupljeno na 22.11.2020. <http://www.sudbih.gov.ba/stranica/25/pregled>; Detektor, "Banjalučko tužilaštvo prihvatilo smjernice". Pristupljeno na 23.11.2021. <http://detektor.ba/banjalucko-tuzilastvo-prihvatilo-smjernice/>

96 Admir Muslimović, „Biten E-novinar, br. 78.“ Pristupljeno na 14.12.2022. <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2021/12/78-IZDANJE-E-NOVINAR-BOS.pdf>

dija, novinara ili javnosti. Novinari, posebno oni koji se bave istraživačkim novinarstvom, često su od strane političara i javnih zvaničnika targetirani kao “strani plaćenici”, “agenti obavještajnih službi”, “režimski novinari” i slično.⁹⁷

Sarađuju li državne institucije s novinarskim organizacijama u vezi s pitanjima sigurnosti novinara?

Još uvijek nema odgovora predstavnika vlasti na amandmane krivičnih zakona sa ciljem poboljšanja sigurnosti novinara koje je Udruženje “BH novinari” još 2019. uputilo vladama FBiH i Republike Srpske, Vladi Brčko distrikta, zastupnicima u entitetskim parlamentima i Skupštini Brčko distrikta. Usvajanjem ovih amandmana novinari bi se nominalno uveli u krivične zakone kao profesija koja se treba posebno i efikasnije štititi od napada i drugih krivičnih djela.⁹⁸

Jedan od ukupno 14 ključnih prioriteta Evropske komisije koje BiH treba ispuniti kako bi dobila kandidatski status za članstvo u EU upravo je garantovanje slobode izražavanja i zaštite novinara, naročito putem osiguravanja odgovarajućeg sudskog procesuiranja predmeta prijetnji i upotrebe nasilja nad novinarima i medijskim radnicima. Značajna pažnja zastrašivanju novinara, te fizičkim i verbalnim napadima na njih posvećena je i u Analitičkom izvještaju Evropske komisije⁹⁹, u kojem se ističe da se oni odvijaju bez sistematskog institucionalnog odgovora i efikasnih zaštitnih mjera.

U slučajevima elektronskog nadzora, poštuju li državne institucije slobodu izražavanja i privatnost? Koji je najnoviji slučaj elektronskog nadzora nad novinarima?

Zabrinjavajuće su indicije da obavještajna služba u BiH vrši nezakonito prisluškivanje pojedinih novinara. Na audiosnimku neformalnog razgovora između šefa Obavještajno-sigurnosne agencije BiH Osmana Mehmedagića i tadašnje glavne tužiteljice Tužilaštva BiH Gordane Tadić, koji su mediji objavili u septembru 2021. godine, Mehmedagić u jednom trenutku govori kako OSA zna s kim komuniciraju pojedini novinari i da oni “sve provjere”. Nekoliko mjeseci nakon objave ovog audiosnimka, mediji su objavili da je Tužilaštvo BiH

pokrenulo istragu zbog nezakonitog prisluškivanja novinara.¹⁰⁰

Prije tri godine tadašnji predsjedavajući Predsjedništva BiH Milorad Dodik javno je iznio tvrdnju da OSA “prati, prisluškuje i usmjerava” novinare i medijske kuće radi “inkriminacije politički nepodobnih ljudi”, te je takvu tvrdnju potkrijepio protokolarnim brojem naredbe Agencije na osnovu koje se, navodno, vrši prisluškivanje. Ovi Dodikovi navodi nisu dokazani.¹⁰¹

C3 Postupanje krivičnog i građanskog pravosuđa u vezi s prijetnjama i nasiljem nad novinarima

Postoje li posebni odjeli u pravosudnim institucijama posvećeni istragama i procesuiranju prijetnji i nasilja nad novinarima? Da li državno tužilaštvo i Ministarstvo unutrašnjih poslova pružaju odgovarajuće resurse za pokrivanje istraga o prijetnjama i nasilju nad novinarima?

U okviru institucija ne postoje posebni odjeli/timovi posvećeni istragama i procesuiranju napada na novinare. Dosadašnja sudska praksa, kada je u pitanju procesuiranje napada i prijetnji, rezultirala je osjećajem nesigurnosti i nezaštićenosti kod novinara i medijskih radnika u BiH. Predstavnik novinarske struke naročito zabrinjava sve učestalija pojava online nasilja, te rast broja prijetnji koje novinari dobijaju putem društvenih mreža i u komentarima na internetskim portalima.

Da li se istrage zločina protiv novinara, uključujući zastrašivanje i prijetnje, provode brzo, nepristrasno i efikasno? Postoje li mjere zaštite koje se pružaju novinarima kada su neophodne kao odgovor na vjerodostojne prijetnje njihovoj fizičkoj sigurnosti?

Istrage fizičkih napada na novinare nisu dovoljno efikasne, niti se ovakvim slučajevima daje prioritet u odnosu na druga slična krivična djela u kojima žrtve nisu novinari. Policija uglavnom brzo identifikuje počinioc napada, ali problem nastaje kada slučaj dođe do tužilaštva, odnosno do suda. Novinari nisu zadovoljni efikasnošću

97 Maja Radević, Borka Rudić, “Indeks sigurnosti novinara Zapadnog Balkana BiH 2020 – Narativni izvještaj”. <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2021/12/BiH-BiH.pdf>

98 Borka Rudić, generalna tajnica Udruženja “BH novinari”, intervjuisala Maja Radević

99 http://dei.gov.ba/dei/direkcija/sektor_strategija/Upitnik/misljenje/default.aspx?id=21759&langTag=bs-BA

100 Dnevni avaz, “Afera ‘Snimak’: Tužilaštvo BiH pokrenulo istragu zbog prisluškivanja novinara”. Pristupljeno na 20.1.2022. <https://bit.ly/3EdmRRy>

101 Al Jazeera Balkans, “Novinari: OSA mora odgovoriti na Dodikove tvrdnje”. Pristupljeno na 20.1.2022. <https://bit.ly/38DRLXn>

provođenja istraga, posebno kada je riječ o nadležnim tužilaštvima.¹⁰²

U 2021. postignut je određeni napredak kada je riječ o procesuiranju prijetnji i napada na novinare.

U periodu od januara do kraja decembra 2021. godine, Linija za pomoć novinarima, koja djeluje kao besplatan servis za pravnu pomoć u okviru Udruženja "BH novinari", dobila je ukupno 11 presuda, odnosno slučajeva koji su riješeni u korist novinara i novinarki.

Među njima je i presuda Osnovnog suda u Banjoj Luci kojom je M.P., koji je prijetio novinarki EuroBlica Milkić Milojević, kažnjen sa 700 KM novčane kazne i nadoknadom sudskih troškova.¹⁰³

Općinski sud u Ljubuškom donio je pravosnažnu presudu protiv Jurice Pavlovića, pripadnika Oružanih snaga BiH, zbog poruke koju je putem Facebooka uputio književnici i novinarki Martini Mlinarević, aktuelnoj ambasadorici BiH u Češkoj Republici. Pavlović je kažnjen sa tri mjeseca zatvora uvjetno zbog krivičnog djela "izazivanja narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti".¹⁰⁴

Među važnijim slučajevima koji su u 2021. riješeni u korist novinara je i presuda kojom je Haris Pendić iz Mostara pravosnažno osuđen na uvjetnu kaznu od šest mjeseci zatvora s rokom kušnje od dvije godine, zbog prijetnji koje je putem YouTube kanala, portala i društvenih mreža uputio Branimiru Galiću, novinaru Hrvatskog medijskog servisa.¹⁰⁵

C.3.1 U dva slučaja institucije su pokazale spremnost da sankcionišu svoje uposlenike zbog prijetnji i neprimjerenog ophođenja prema novinarima. Za pripadnika Oružanih snaga BiH koji je prijetio novinaru Eldinu Hadžoviću utvrđeno je da je učinio težu povredu vojne discipline, te mu je izrečena [disciplinska kazna](#) "Zaustavljanje i napredovanje na službi i unapređenje u trajanju od jedne godine". Zbog prijetnji i vrijeđanja novinarku Zinaide Đelilović, službenik Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH je [sankcionisan](#) tromjesečnim umanjnjem plaće.

Da li se u slučajevima konačnih presuda sankcije izriču samo počiniocima ili i podstrekačima / nalogodavcima?

Dosadašnja sudska praksa pokazuje da nalogodavci napada na novinare najčešće ostaju neidentifikovani. Jedan od primjera je pokušaj ubistva novinara Vladimira Kovačevića – iako su počinioci osuđeni, nalogodavci nisu identifikovani ni tri godine nakon napada.¹⁰⁶ Medijski eksperti ocjenjuju da u bosanskohercegovačkom pravosuđu generalno preovladava nepovjerenje prema novinarima i medijima, ali isto tako i da se kritika pravosuđa u medijima najčešće generalizuje i upućuje svima bez razlike.¹⁰⁷

Da li institucije organizuju odgovarajuće obuke za policiju, tužioce, advokate i sudije u vezi sa zaštitom slobode izražavanja i novinarima? Organizuju li ove treninge u saradnji sa udruženjima novinara?

Predstavnici policijskih i pravosudnih institucija sa medijskom zajednicom najčešće saraduju kroz edukacije i seminare koji se organizuju u okviru projekata koje podržavaju Vijeće Evrope i EU. Tokom 2020. i 2021. godine u okviru projekta „Sloboda izražavanja i sloboda medija u BiH“ (JUFREX2), Udruženje BH novinari i Vijeće Evrope organizovali su 4 interprofesionalna seminaara i dva webinaru u kojima su učestvovali predstavnici pravosuđa, medijske zajednice i policije. Generalna je ocjena da policija, tužiocima, advokati i sudije danas mnogo više saraduju sa novinarima i bolje poznaju njihova prava nego ranije.¹⁰⁸

U posljednjem Izvještaju Evropske komisije za BiH za 2021. godinu, naglašeno je kako bosanskohercegovačke vlasti još uvijek nisu postigle napredak kada je riječ o napadima na novinare, zastrašivanju, uznemiravanju i političkim pritiscima na predstavnike medija. Iz Evropske komisije očekuju da bosanskohercegovačke vlasti djeluju brzo i da pokažu nultu toleranciju prema prijetnjama i napadima na medije, uključujući osiguravanje efikasnih policijskih istraga i sudskog gonjenja, koji dovođe do konačne osude počinioca.

102 Maja Radević, Borka Rudić, "Indeks sigurnosti novinara Zapadnog Balkana BiH 2020 – Narativni izvještaj". <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2021/12/BIH-BIH.pdf>

103 BH novinari, "Muškarac koji je prijetio novinarki 'EuroBlica' kažnjen sa 700 KM". Pristupljeno na 20.1.2022. <https://bit.ly/36455Dt>

104 BH novinari, "Pripadnik OSBiH osuđen na tri mjeseca uvjetno zbog govora mržnje prema Martini Mlinarević". Pristupljeno na 20.1.2022. <https://bit.ly/3xawQUG>

105 BH novinari, "Priznao krivicu: Haris Pendić osuđen uvjetno na šest mjeseci zatvora zbog prijetnji novinaru Galiću". Pristupljeno na 20.1.2022. <https://bit.ly/3JA35OY>

106 Gerila.info, "Tri godine od napada na Kovačevića. Imena nalogodavaca nepoznata". Pristupljeno na 12.11.2021. <https://bit.ly/3riCWQ6>

107 Mehmed Halilović, intervjuisala: Maja Radević.

108 Borka Rudić, generalna tajnica BH novinara, intervjuisala: Maja Radević.

Tabela 3: Hronika sudskih slučajeva o najozbiljnijim napadima na novinare/ke

Slučaj	Godina 2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
1. Govor mržnje i prijeteće poruke upućene putem društvenih mreža Martini Mlinarević, avgust 2019.					25. 3. 2021. Općinski sud u Ljubuškom kaznio Juricu Pavlovića, pripadnika Oružanih snaga BiH, s tri mjeseca zatvora uvjetno zbog krivičnog djela "izazivanja narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti".
2. Govor mržnje i prijetnje putem YouTubea i društvenih mreža, Branimir Galić, novinar HMS-a, januar 2021.					20. 1. 2021. Osumnjičeni Haris Pendić lišen slobode te nakon kriminalističke obrade predat nadležnom tužilaštvu uz izvještaj o počinjenom krivičnom djelu. Od strane nadležnog suda određena mu je mjera pritvora u trajanju od mjesec dana. Maj 2021. Pendić pravosnažno osuđen na uvjetnu kaznu zatvora od šest mjeseci s rokom kušnje od dvije godine.
3. Napad na novinara Huseina Oručevića, juni 2019.			18. 6. 2019. Aktivist i novinar Husein Oručević napadnut je na parkingu iza Gradske vi-jećnice u Mostaru, kada su mu dvije osobe najprije uputile verbalne prijetnje i pogrdne riječi, a potom je jedan od njih prosuo bocu vode po novinaru i dik-tafonu koji je držao u ruci.	Februar 2020. Općinski sud u Mostaru utvrdio je da je u ovom slučaju Ivan Zovko prekršio Zakon o javnom redu i miru HNK, te mu naložio da plati novčanu kaznu u iznosu od 100 KM.	
4. Prekršajni postupak protiv freelance novinara i snimatelja Ajdina Kambera, april 2020.				20. 4. 2020. Dok je obavljao novinarski zadatak, Ajdin Kamber je dobio prekršajnu prijavu od Policijske stanice Bihać zbog navodnog kršenja policijskog sata, koji je u to vrijeme bio na snazi po naredbi Kriznog štaba FBiH.	12. 7. 2021. Općinski sud u Bihaću donio rješenje kojim se obustavlja prekršajni postupak protiv Ajdina Kambera. Sud je utvrdio da je Kamber u vrijeme kada mu je izdat prekršajni nalog obavljao novinarske zadatke, a to je dokazao i policiji na licu mjesta pokazavši im novinarsku akreditaciju.

Slučaj	Godina 2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
5. Prijetnje smrću novinarki Milkici Milojević, 13. 2. 2019.			13. 5. 2019. Podignuta optužnica pro-tiv Mileta Pavlovića zbog počinjenog kri-vičnog djela "Ugrožavanje sigurnosti" iz člana 150, stav 1, Krivičnog zakonika RS-a počinjenog na štetu Milkice Milojević. 10. 7. 2019. Osnovni sud Banja Luka potvrdio op-tužnicu.		Juni 2021. Na osnovu sporazuma o priznanju krivice, Osnovni sud u Banjoj Luci osudio je M. P. na 700 KM novčane kazne i nadoknadu sudskih troškova.
6. Prijetnje i govor mržnje protiv novinara i medija putem društvenih mreža, Jasmin Mulahusić, 2021.					4. 9. 2021. Po nalogu Tužilaštva BiH, na Međunarodnom graničnom prijelazu Brod, uhapšen Jasmin Mulahusić, državljanin Luksemburga, zbog krivičnog djela "Širenje nacionalne, vjerske i rasne netrpeljivosti". 7. 9. 2021. Sud BiH odbio prijedlog za određivanje pritvora Mulahusiću i pustio ga na slobodu ne određivši mu nikakve mjere zabrane. Decembar 2021. Istraga protiv Mulahusića u toku, još nije podignuta optužnica u ovom predmetu.

Zaključci

Iako je u ovoj godini pokrenuto nekoliko korisnih inicijativa i prijedloga kojima bi se unaprijedila oblast medijskih zakona, još uvijek nisu napravljeni konkretni pomaci na tom polju. Jedna od važnijih inicijativa je izrada novog Prednacrtu Zakona o slobodi pristupa informacijama na nivou institucija BiH, koji je sačinilo Ministarstvo pravde BiH – ohrabrujuće je da se konačno počelo aktivno raditi na izmjenama postojećeg zakona, koji novinarima već godinama stvara probleme. Očekuje se da će predlagač uvažiti primjedbe i amandmane medijske zajednice i nevladinih organizacija i inkorporirati ih u novi Zakon. Unatoč brojnim, ponovljenim kritikama iz EU, još uvijek nema pomaka u usvajanju izmjena krivičnih zakona koje bi omogućile efikasnije procesuiranje napada na novinare. Nisu usvojene ni izmjene Zakona o zaštiti od klevete, koje je načelno podržala Parlamentarna skupština BiH, a kojima bi se smanjio broj tužbi za klevetu koje protiv novinara podnose političari i drugi javni zvaničnici. U međuvremenu, bilježe se SLAPP tužbe sa ogromnim odštetnim zahtjevima, koje ugrožavaju finansijski opstanak medija. Zakonodavni okvir mora se unaprijediti u mnogim segmentima sa ciljem oslobađanja medija i urednika od političkih utjecaja – naročito prilikom imenovanja upravnih i nadzornih tijela u javnim servisima i lokalnim javnim medijima. Donošenje Zakona o transparentnosti medijskog vlasništva te definiranje kriterija i načina dodjele budžetskih sredstava medijima, uz obavezu vlastima da te podatke učine javno dostupnim, također su dio prioriteta.

Većina novinara/ki i dalje je u veoma nepovoljnom ekonomskom položaju, a ekonomski pritisci na medije se povećavaju iz godine u godinu. Brojni poslodavci ne poštuju

radna prava novinara – isplaćuju im neredovne i minimalne plaće, kasne sa doprinosima za penziju i zdravstveno osiguranje i odbijaju im dati ugovore na neodređeno vrijeme. Vođeni ličnim finansijskim interesom, vlasnici i urednici medija često pristaju na sluganski odnos prema političkim centrima moći. U takvom ambijentu, novinarima je teško zadržati nezavisnost i objektivnost u izvještavanju, što predstavlja sve izraženiji problem kako na javnim servisima tako i u medijima koji su u privatnom vlasništvu. Posebno su na udaru novinari/ke koji rade u lokalnim medijima, a koji su u posljednje dvije godine suočeni sa sve većim ograničenjima u području slobode izražavanja i slobode medija. Novinari koji se bave istraživačkim novinarstvom konstantno su izloženi pokušajima kompro-mitacije i političkim pritiscima, posebno kroz organizovane online kampanje na društvenim mrežama, koje obiluju govorom mržnje i širenjem netrpeljivosti prema medijima i novinarima koji razotkrivaju korupciju. Izuzetno su zabrinjavajuće indicije da telefonske komunikacije pojedinih novinara godinama tajno prati Obavještajno-sigurnosna agencija (OSA) BiH, čije je rukovodstvo također pod političkom kontrolom. Nikakvi pomaci nisu napravljeni kada je riječ o depolitizaciji javnih emitera, odnosno izboru menadžmenta nezavisnih od političkih struktura moći. Tri javna RTV-servisa i dalje su izložena političkom utjecaju, posebno putem politički kontrolisanih upravnih odbora, a zbog neodgovarajućeg modela prikupljanja RTV-taksi finansijska održivost, posebno BHRT-a, ozbiljno je ugrožena.

Učestale i sve oštrije kritike lokalnih medijskih organizacija i međunarodnih zvaničnika nisu utjecale na bosanskohercegovačke vlasti da postupaju efikasnije u zaštiti slobode i sigurnosti novinara. Ozbiljna zabrinutost postoji zbog političkog pritiska, zastrašivanja i prijetnji novinarima, a političari i dalje svjesno umanjuju ovaj problem, ili mu doprinose kroz gotovo svakodnevne javne “obračune” sa novinarima. Evropska komisija ponovo je kritikovala vlasti u BiH, navodeći kako nije postignut napredak u rješavanju ključnog prioriteta o jamčenju slobode izražavanja i medija i zaštiti novinara, a naročito kroz osiguravanje praćenja slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima i medijskim radnicima. Dok su fizički napadi na novinare nešto rjeđi, sve češće se kao “oružje” protiv medijskih sloboda, posebno istraživačkog novinarstva, koriste online nasilje i prijetnje, govor mržnje i uznemiravanje putem društvenih mreža, kao i organizovani hakerski napadi na online medije. I dok političari i dalje javno prozivaju i targetiraju pojedine novinare i medije čije im izvještavanje nije po volji, pravosud-

ni djelatnici su postali efikasniji kada je riječ o procesuiranju prijetnji i napada na novinare. Posredstvom Linije za pomoć novinarima u 2021. na bosanskohercegovačkim sudovima riješeno je 11 slučajeva u korist novinara/ki, što je najveći dosad zabilježeni broj tokom jedne godine. Generalna je ocjena da je saradnja između medijske i pravosudne zajednice nešto bolja u odnosu na prethodne godine, iako i dalje postoji mnogo elemenata za njeno unapređenje.

Izostanak konkretnih rješenja, odnosno pretvaranja inicijativa i nacrtava vezanih za sigurnost i rad novinara i medija u zakonske odredbe, može se donekle opravdati činjenicom da je protekla godina u BiH bila obilježena stalnim političkim napetostima i borbom s pandemijom i njenim posljedicama. Međutim, opći utisak je da za unapređenje pojedinih zakona u oblasti medijske legislative i donošenje novih, poput zakona o zabrani govora mržnje, jednostavno nema političke volje i da se predstavnici vlasti čak pribojavaju da bi usvajanje takvih zakona i izmjena postojećih mogli ići na njihovu štetu. Ekonomski položaj velikog broja medija je nepovoljan, posebno s obzirom na još uvijek aktuelnu pandemiju, koja je dovela do značajnog smanjenja prihoda od oglašivača. Skoro polovina novinara ima plaću nižu od prosječne neto plaće u BiH. Novinari su generalno nezadovoljni svojim položajem i uvjetima u kojima rade. Nepostojanje novinarskog sindikata kao najvažnijeg partnera u dijalogu s poslodavcima i vlastima u sferi regulisanja radnih i socijalnih prava i dalje je veliki hendikep za sve novinare. Mediji iz godine u godinu postaju podložniji političkim utjecajima, a “naklonost” prema političkim strukturama moći mnogima omogućava da opstanu na tržištu. Iako su političko-ekonomski pritisci na medije evidentni, sami novinari, urednici, vlasnici i upravljačke strukture medija ne čine gotovo ništa kako bi to spriječili. Nepoštovanje etičkih kodeksa i profesionalnih normi novinarstva, kao i otvorena politička pristrasnost u velikoj mjeri su doveli do nepovjerenja građana u medije, posebno u javne emitere i online medije. Istraživačko novinarstvo svelo se praktično na nekolicinu medija, koji se finansiraju donatorskim sredstvima/grantovima međunarodnih organizacija. Sve navedeno dovodi do opravdane zabrinutosti za budućnost nezavisnog novinarstva i slobode medija u BiH, koja sve više postoji samo deklarativno, a sve manje u praksi.

Preporuke

Izmjena legislative

- Donijeti Zakon o transparentnosti medijskog vlasništva, definisati kriterije i osigurati transparentno finansiranje medija iz budžetskih sredstava na svim nivoima vlasti
- Izvršiti pritisak na nadležne institucije da osiguraju adekvatniju zaštitu novinara kroz izmjene krivičnog zakonodavstva te efikasno procesuiranje napada na novinare u okviru pravosudnog sistema
- Usvojiti izmjene i dopune Izbornog zakona BiH kojima se regulišu obaveze online medija u vrijeme predizbornih kampanja; unaprijediti zakonske odredbe u vezi s profesionalnim izvještavanjem medija i poštivanjem političkog pluralizma, i to ne samo tokom predizbornih kampanja
- Usvojiti izmjene i dopune Zakona o slobodi pristupa informacijama u skladu sa zahtjevima profesionalne medijske zajednice i nevladinih organizacija; uspostaviti posebno tijelo koje će biti zaduženo za nadzor postupanja institucija po zahtjevima za pristup informacijama, te za sankcionisanje istih ukoliko ne postupe u skladu sa Zakonom
- Usvojiti izmjene i dopune Zakona o zaštiti od klevete u skladu sa inicijativom koja je podržana u Parlamentu BiH; definisati gornje i donje granice za visinu novčane kazne koja se izriče u slučajevima klevete kako bi se spriječile SLAPP tužbe
- Usvojiti posebne zakone na nivou entiteta i države kojima će biti jasno definisan govor mržnje, online nasilje i prijetnje te sankcije za navedena krivična djela

Realizacija

- Novinarska udruženja i druge organizacije civilnog društva da izvrše pritisak na nadležne institucije sa ciljem usvajanja navedenih zakona, odnosno izmjena i dopuna zakona koji će omogućiti transparentan i profesionalan rad medija, veće medijske slobode i unaprijediti zaštitu i sigurnost novinara/ki i medija
- Aktivno tražiti podršku međunarodnih organizacija za izmjene i unapređenje medijske legislative, a u skladu sa evropskim zakonodavstvom i uvjetima koje BiH mora ispuniti za dobijanje kandidatskog statusa za Evropsku uniju.

Primjena legislative

- Osigurati uređivačku nezavisnost javnih emitera na nivou države i entiteta i lokalnih javnih medija, kao i punu nezavisnost regulatornih tijela
- Od institucija vlasti zahtijevati da proaktivno objavljuju informacije koje se tiču finansiranja medija, uključujući i informacije o podsticajima i oglašavanju

Realizacija

- Kroz zagovaračke aktivnosti, saopćenja i kampanje na društvenim mrežama insistirati na dosljednoj primjeni postojećih zakona, posebno na depolitizaciji javnih emitera

Oснаživanje kapaciteta novinara, medija i institucija nadležnih za rad i sigurnost novinara

- Unaprijediti kapacitete inspekcije rada i sudova u procesuiranju i sankcionisanju kršenja radnih prava novinara/ki i aktivno jačati svijest novinara o važnosti sindikalnog udruživanja
- Jačati nezavisnost medija i aktivno ohrabrivati novinare da prijavljuju političke i ekonomske pritiske i da se snažnije bore za svoja radna prava kroz kampanje u medijima i na društvenim mrežama, te edukativne seminare o ovim temama
- Jačati kapacitete istražnih organa – policije i tužilaštava – i sudova u procesuiranju napada na novinare kako bi se omogućile efikasnije istrage i sankcionisanje počinitelja prijetnji i napada na novinare
- Unutar pravosudnih institucija kreirati jedinstveni CMS sistem – bazu podataka o sudskim procesima vezanim za novinare i medije

Realizacija

- Aktivnije lobiranje novinarskih udruženja i održavanje redovnih kontakata i sastanaka kako s predstavnicima medija tako i s predstavnicima policije, sudova i tužilaštava
- Intenzivnije uključivanje predstavnika pravosudnih institucija i policije u aktivnosti koje organizuju novinarska udruženja – edukacije, treninge, seminare..., aktivna razmjena iskustava sa ciljem obostranog boljeg upoznavanja prava i obaveza novinara/medija, istražnih organa i pravosuđa te adekvatne primjene prava i nadležnosti

